

Archeologienota Torhout Roeselaarseweg 36

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE, Sander DEBRABANDERE en Paulien FONTEYN

21-9-2021

Titel: Archeologienota Torhout Roeselaarseweg 36

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke, Sander Debrabandere en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2021H241

Intern projectnummer: 2021.149

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Torhout, Roeselaarseweg 36

Lambertcoördinaten plangebied: X: 61538,15, Y: 192666,03; X: 61802,28 en Y: 192790,76

Oppervlakte plangebied: 7280m²

Kadastergegevens: Torhout, afdeling 3, sectie E, perceel 603, 605K, 607A (zie figuur 9)

Topografische kaart: zie figuur 7 en 8

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Sander Debrabandere (assistent-archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 21/09/2021

© Acke & Bracke bv, Dorpvaart 76, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	10
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	12
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	12
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	14
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	16
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	17
2.4. HISTORISCHE SITUERING	20
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	27
2.6. CONTROLEBORINGEN	28
3. SYNTHESE	30
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	30
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	31
3.3. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	31
4. SAMENVATTING	33
5. BIBLIOGRAFIE	35
6. BIJLAGES	36

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Torhout Roeselaarseweg 36 (provincie West-Vlaanderen), gelegen buiten woon- of recreatiegebied en waarbij de totale oppervlakte van de betrokken bodemingrepen 5000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op woensdag 08/09/2021 werden een aantal controleboringen geplaatst op het terrein. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het plangebied is in gebruik als landbouwgrond en bestaat uit 2 zones: een kleine rechthoekige zone in het noorden (800m², weiland) en een grote onregelmatige zone in het zuiden (6480m²). De zuidelijke zone grenst in het zuidwesten aan een landbouwloods. Op het westelijke deel van deze zone zijn plastic tunnels aanwezig waarin aardbeien worden geteeld; het deel ten oosten van de loods is braakliggend, de rest van deze deelzone is met gras begroeid.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied (rood) op de luchtfoto van 2020 (bron: geopunt.be).

Figuur 2 Beeld vanuit het zuidwesten op het plangebied.

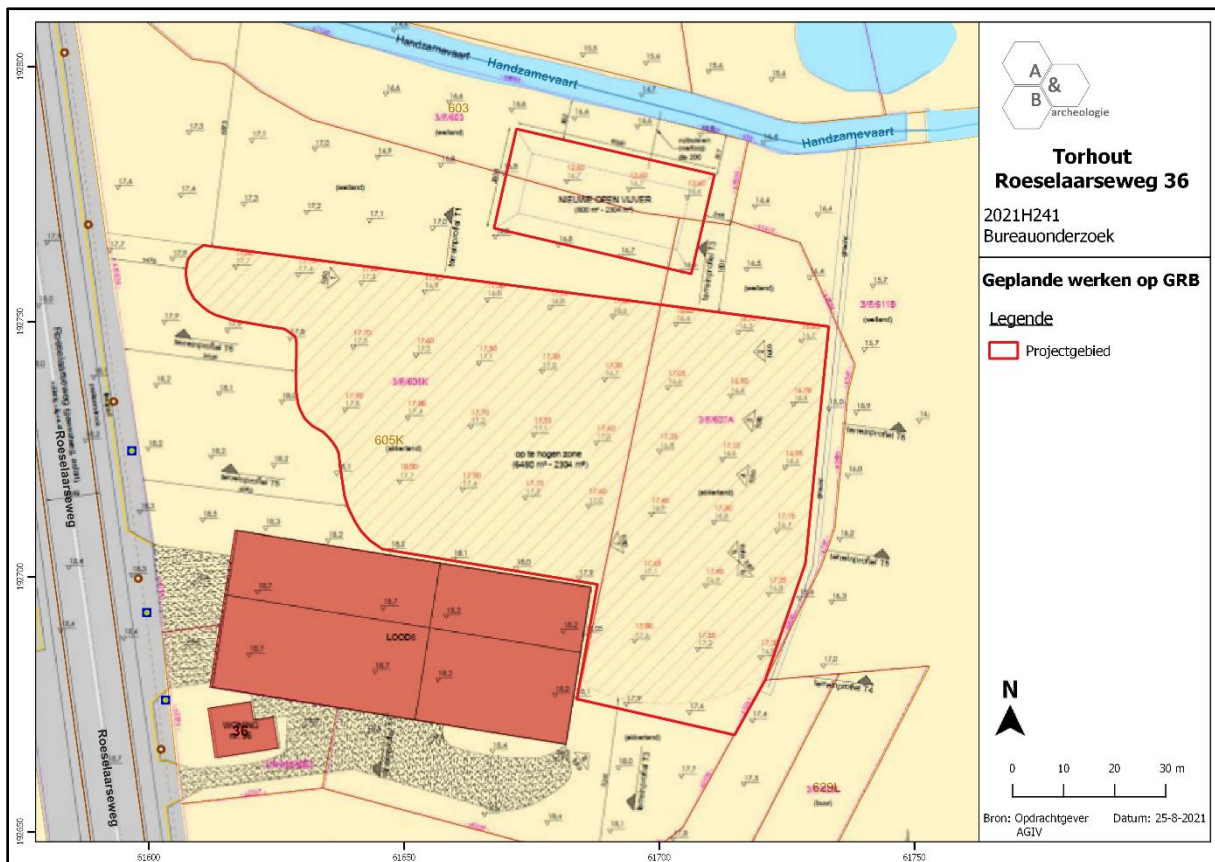
Figuur 3 Beeld vanuit het oosten op het plangebied.

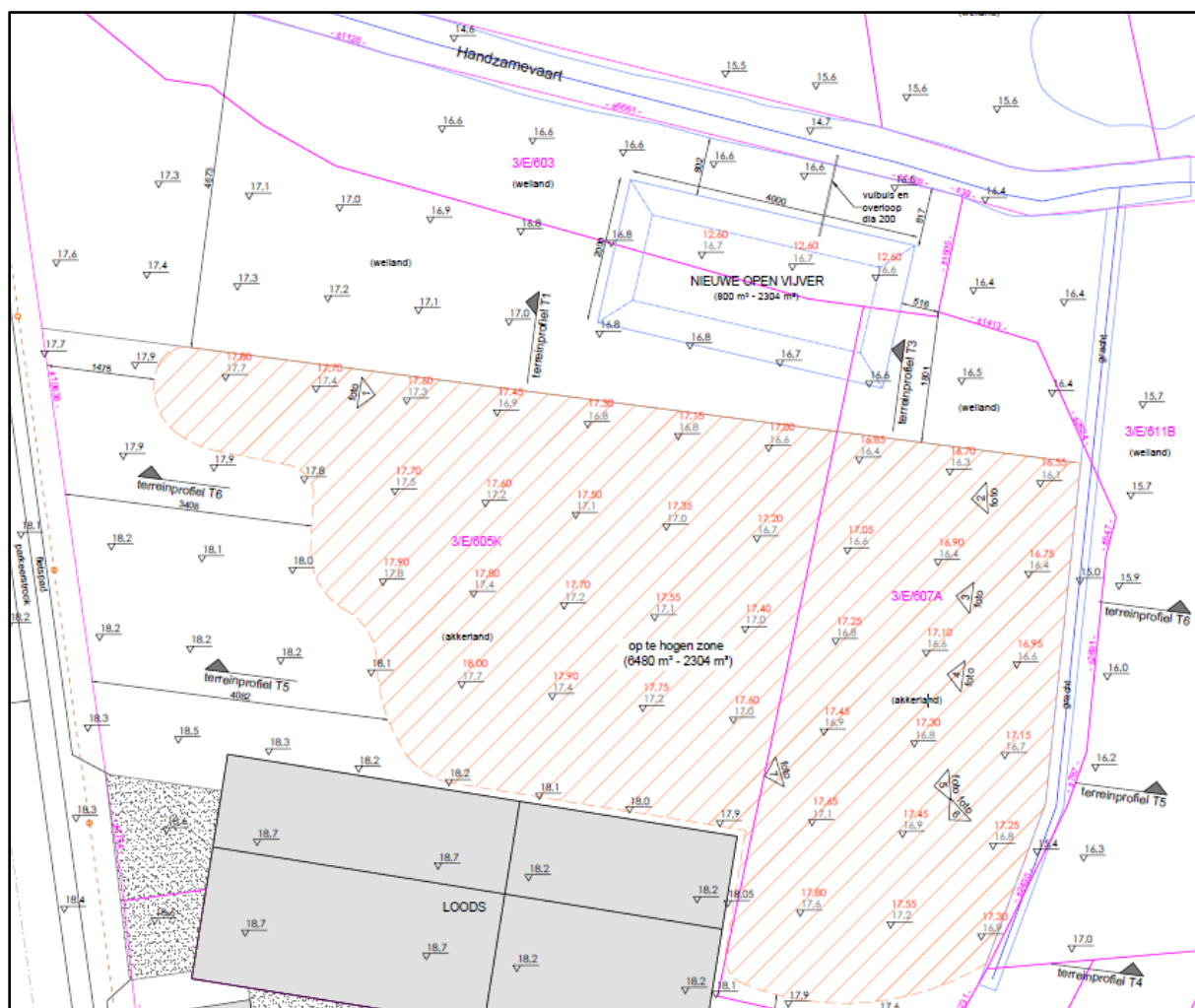
Figuur 4 Beeld vanuit het noorden op de braakliggende zone naast de loods.

2.2. Geplande werken

De geplande werken kaderen voornamelijk in de verbetering van akkergrond. In de kleine noordelijke zone wordt een vijver van 800m² uitgegraven, tot meer dan 3m diep. Deze vijver zal met 2 buizen (vulbuis en overloop, beiden 20cm diameter) in verbinding staan met de Handzamevaart, die zich er net ten noorden van bevindt. De uitgegraven grond wordt gebruikt om de grote zuidelijke zone op te hogen (ca. 20 tot 50cm). Voorafgaand deze ophoging wordt de teelaarde in deze zuidelijke zone afgegraven tot 30cm diep. Deze teelaarde wordt later opnieuw bovenop de ophoging aangebracht, zodat er een vruchtbare toplaag aanwezig blijft. Er vinden dus in beide deelzones bodemverstoringen plaats.

Figuur 5 Geplande werken geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).

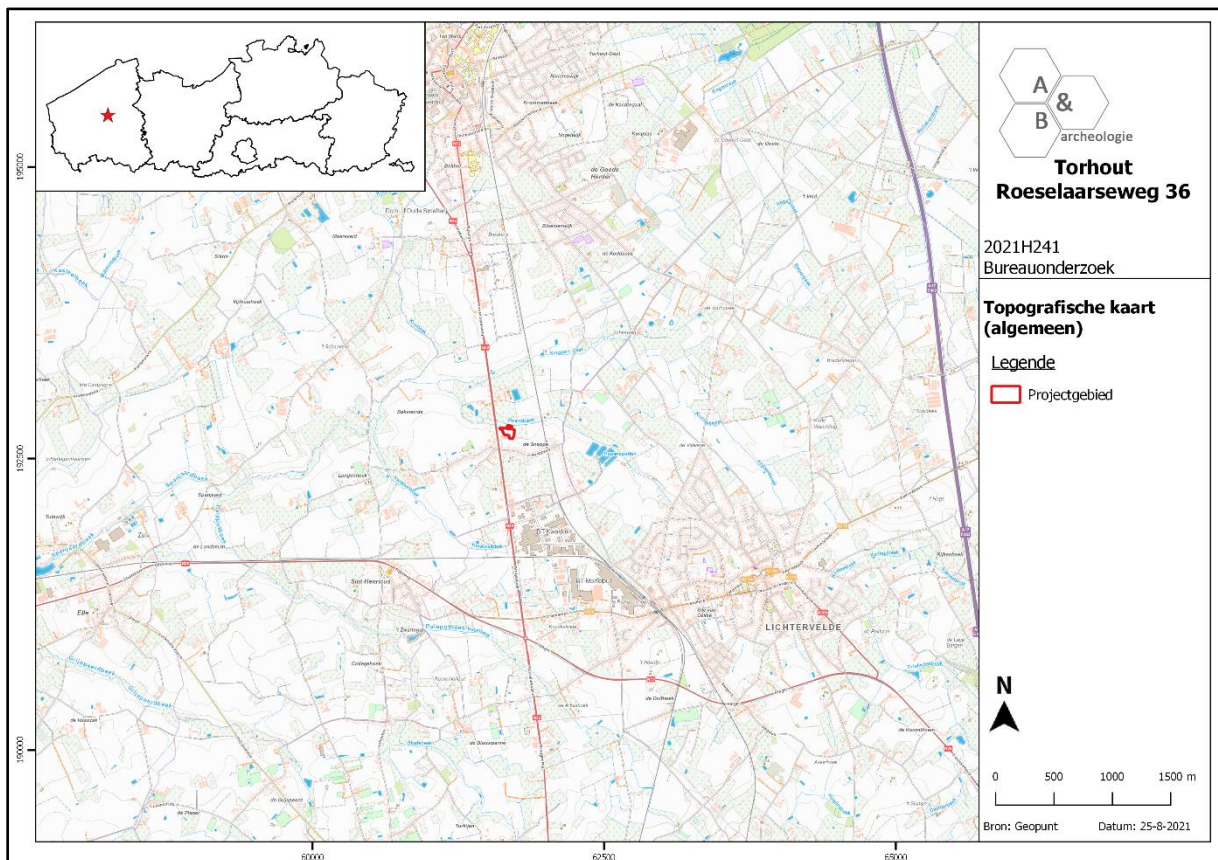

Figuur 6 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

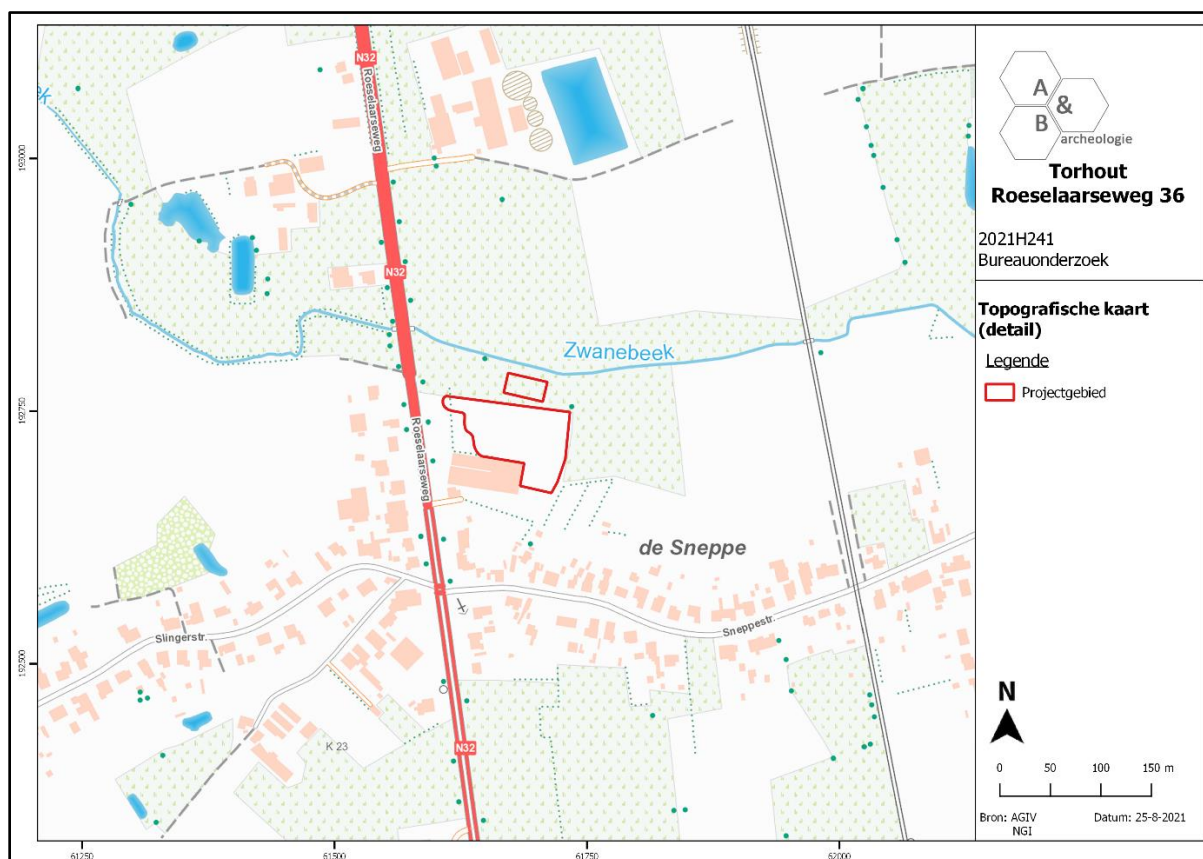
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

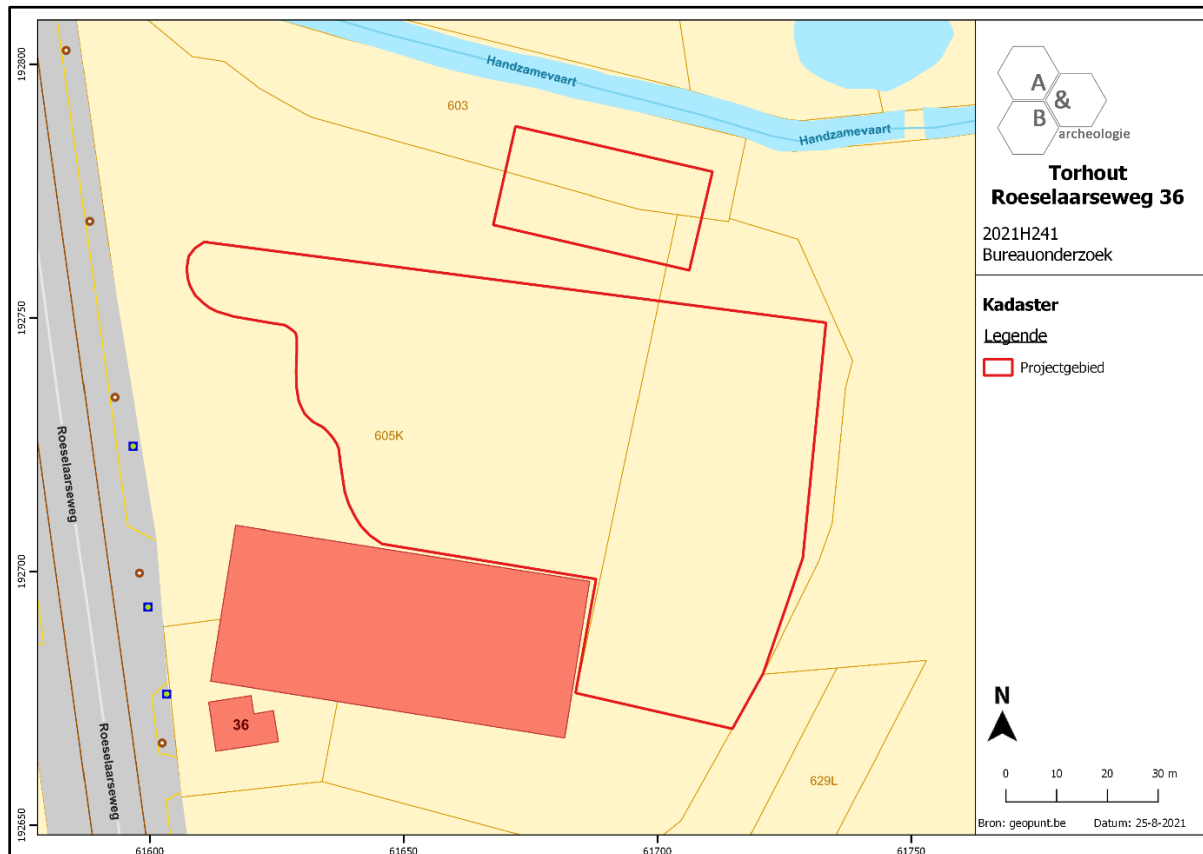
Het projectgebied bevindt zich op ruime afstand (meer dan 3km) ten zuiden van de kern van Torhout, een stad centraal in West-Vlaanderen. Torhout heeft geen echte deelgemeenten, wel behoren de kleine dorpen Wijnendale (ten noordwesten) en Sint-Henricus (ten zuiden) tot het grondgebied. In het noorden grenst Torhout aan Aatrijk en Veldegem, in het oosten aan Ruddervoorde en Lichtervelde, in het zuiden aan Gits en in het westen aan Kortemark en Ichtegem. Het plangebied bevindt zich in een landelijke omgeving in het zuidoosten van de gemeente, nabij de grens met Lichtervelde. Het is gelegen langs de N32, een rechtlijnige verbindingssas midden 18de eeuw aangelegd tussen Brugge, Torhout, Roeselare en Menen. Het terrein bevindt zich ten noordoosten van een landbouwbedrijf, bestaande uit een woonhuis en enkele loodsen (Roeselaarseweg 36). Ten noorden en oosten zijn landbouwgronden gelegen, net als ten westen van de bewoning aan de overzijde van de Roeselaarseweg. Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het gebied aangeduid als 'Andere Bebouwing', 'Akkerbouw' en 'Weiland', wat niet geheel overeenkomt met het huidige gebruik.

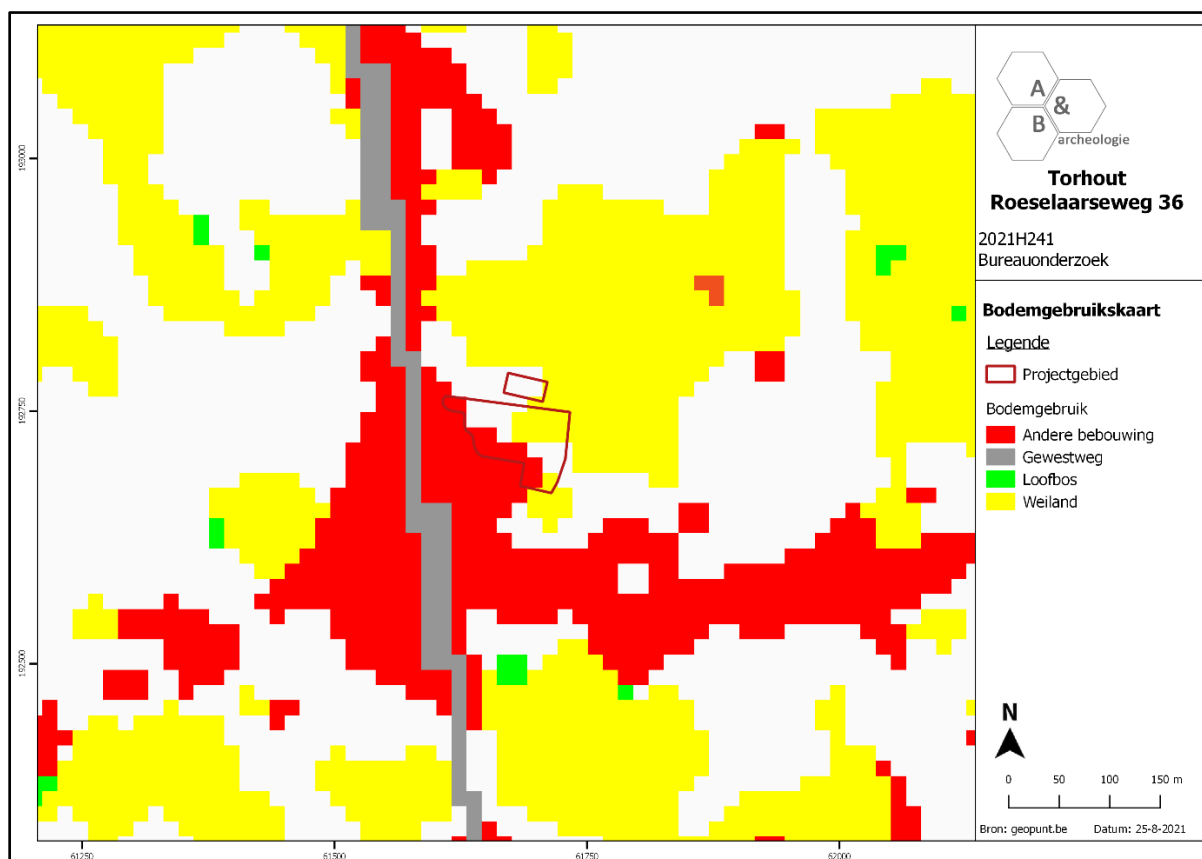
Figuur 7 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 8 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

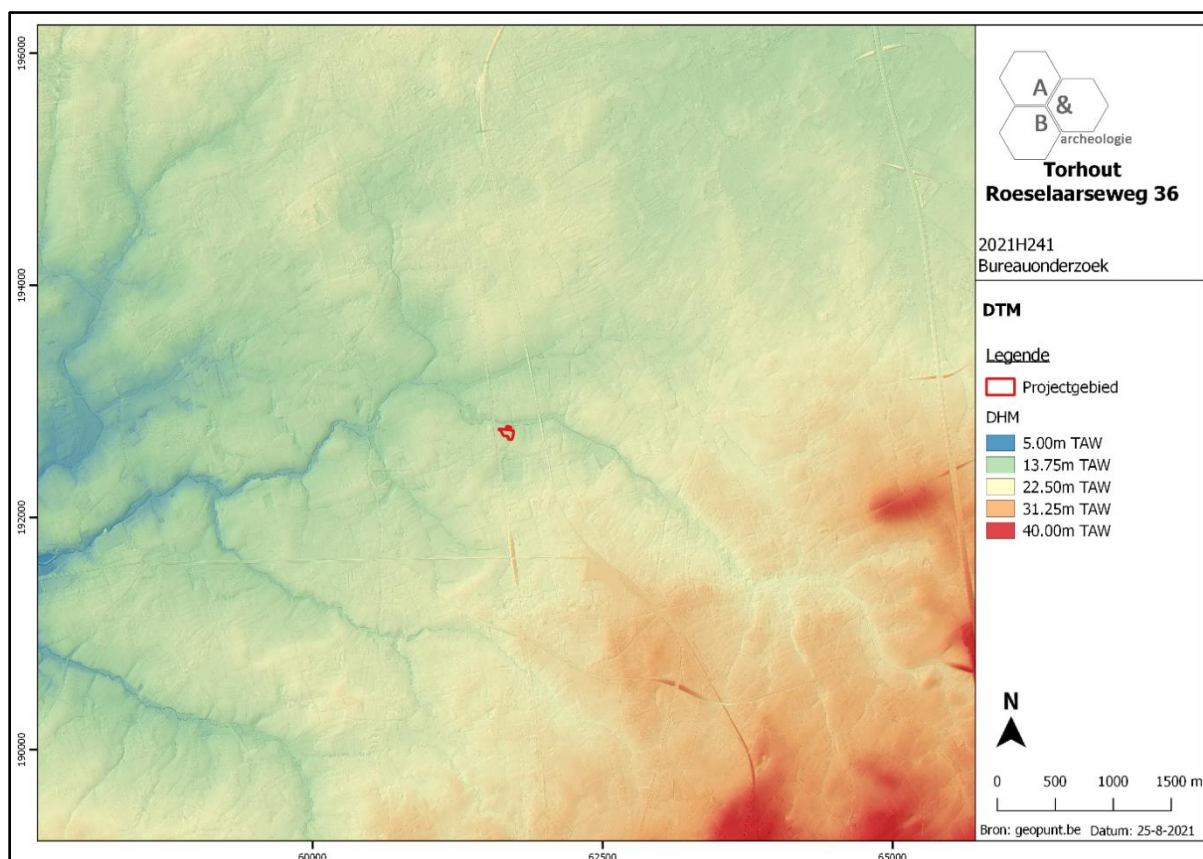
Figuur 9 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 10 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

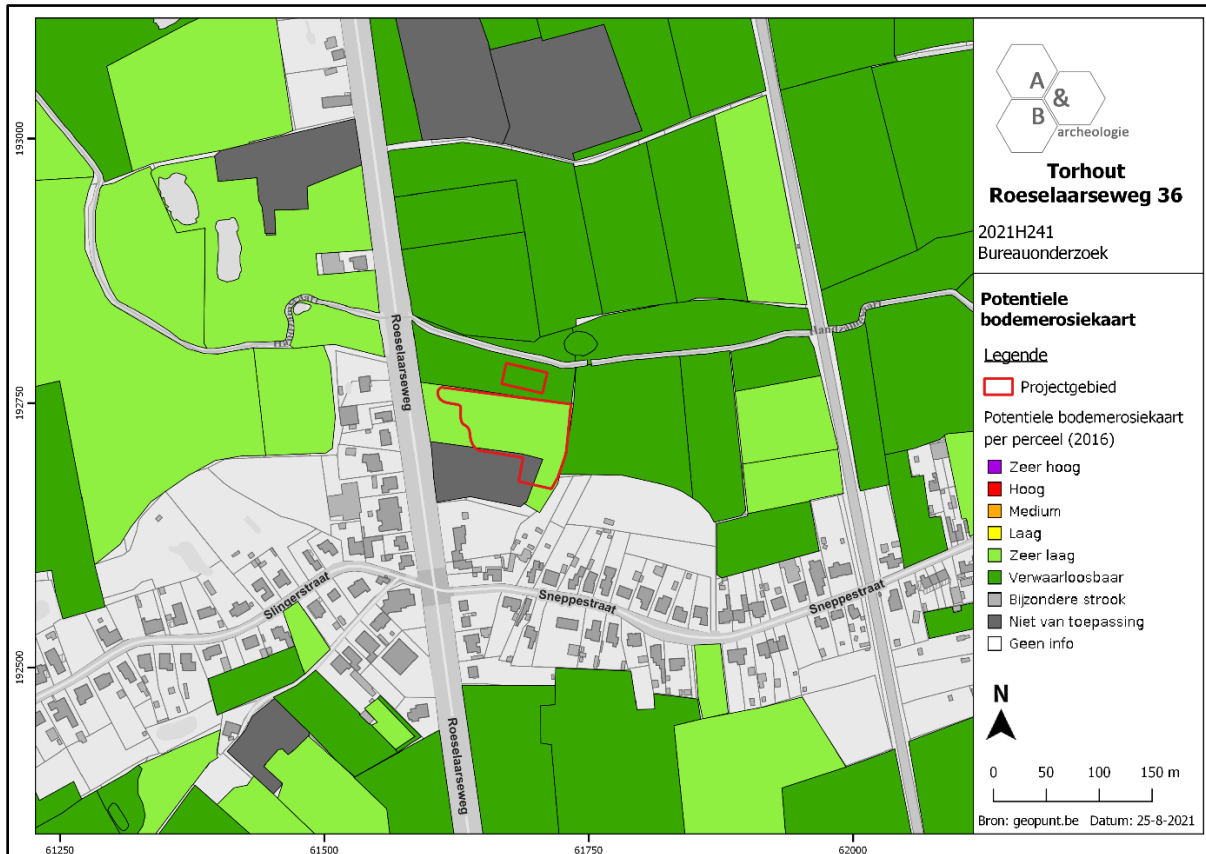
Het plangebied is te situeren net ten zuiden van de Handzamevaart, die ten oosten van Lichtervelde ontspringt en in Diksmuide in de IJzer stroomt. De omgeving van het plangebied is gelegen op de lagere uitlopers van enkele hogere ruggen die zich verder ten oosten en ten zuiden bevinden. Het terrein bevindt zich op de hogere, droge oever van de Handzamevaart, en helt af van west naar oost en van zuid naar noord. De gronden ten zuidwesten zijn duidelijk hoger gelegen, die ten noorden en oosten lager. Het huidig maaiveldniveau bedraagt +16,60 tot +16,80m TAW in het noordelijke deel, en +18,20m TAW (in het zuidwesten) tot +16,10m TAW (in het noordoosten) in het zuidelijke deel. Er wordt een verwaarloosbare tot zeer lage erosiegraad toegekend aan het plangebied.

Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 12 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 13 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

Op de bodemkaart wordt verschillende bodemsoorten aangeduid op het plangebied:

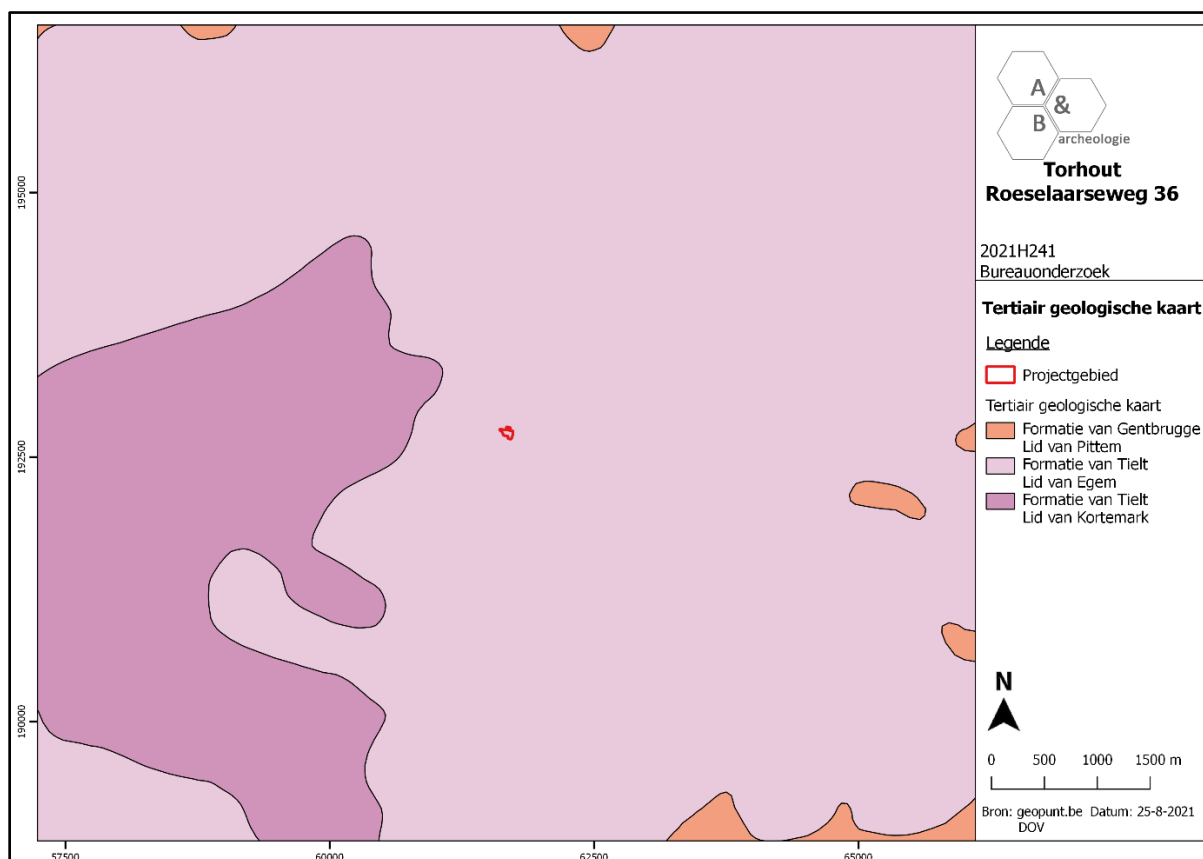
- Sch in het noordelijke deel en de oostelijke helft van het zuidelijke deel: matig droge lemig zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. De Ap horizont is minstens 30cm dik en donkergrijs van kleur. Daaronder komen meestal resten voor van de verbrokkelde Podzol B welke meestal overgaan in een sterk gevlekte verbrokkelde textuur B waarin de roestverschijnselen voorkomen tussen 60 en 90cm. De waterhuishouding is gunstig in de winter maar het profiel wordt te droog in de zomer.
- Sbh in de westelijke helft van het zuidelijke deel: droge lemig zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. Het is een droge Postpodzol. De bouwvoor is homogeen donker bruingrijs tot donkergrijs en meer dan 30cm dik. Onder de bouwvoor treft men een lichtgeel gekleurd lemig zand aan. De verbrokkelde Podzol B situeert zich tussen 60 en 90cm. Roestverschijnselen zijn waarneembaar vanaf de diepte van 90cm. De bodems zijn te droog in de zomer.
- Zbh in het zuidoostelijke stuk van het zuidelijke deel: droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. Dit zijn Postpodzolen met donker bruingrijze bouwvoor meestal 30-40cm dik en goed gehomogeniseerd. Onder de bouwvoor komen resten van de Podzol B voor. Tussen 90 en 140cm beginnen roestverschijnselen. De bodem is zeer droogtegevoelig.

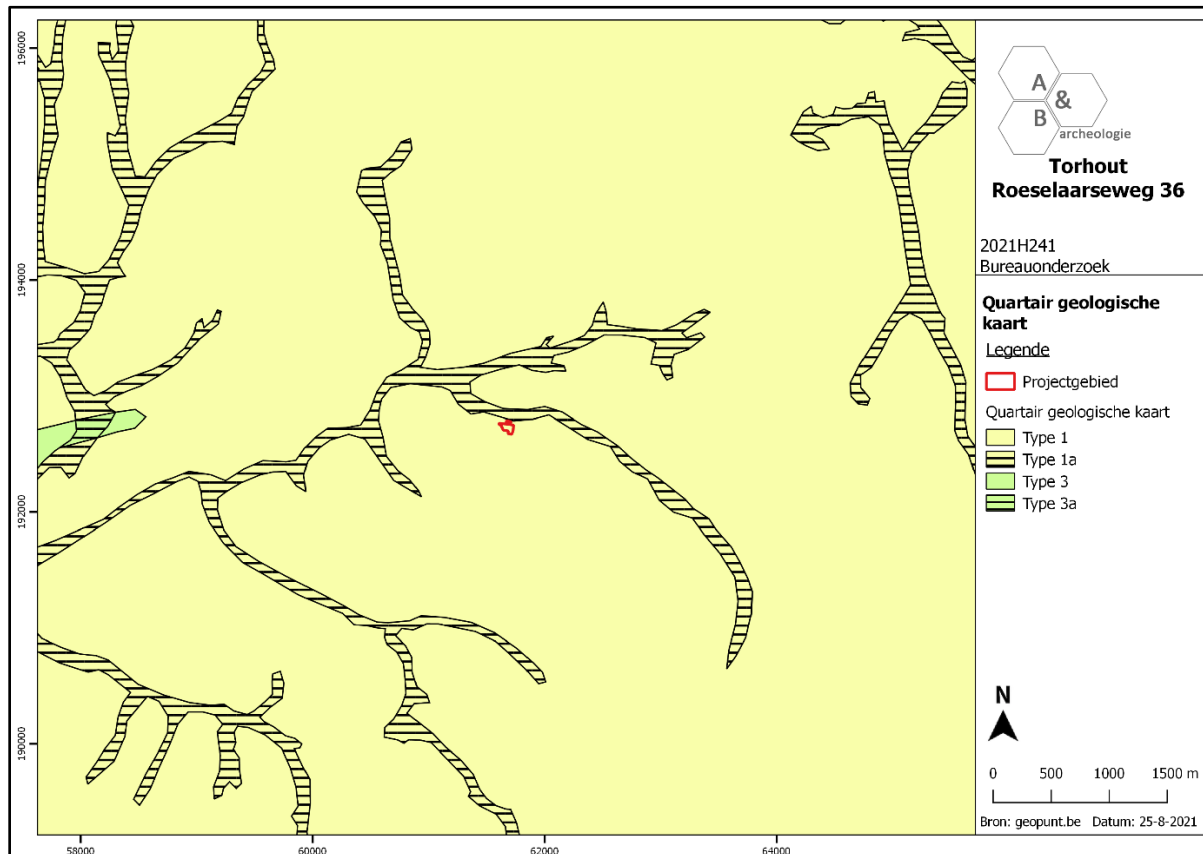
Figuur 14 Zicht op de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

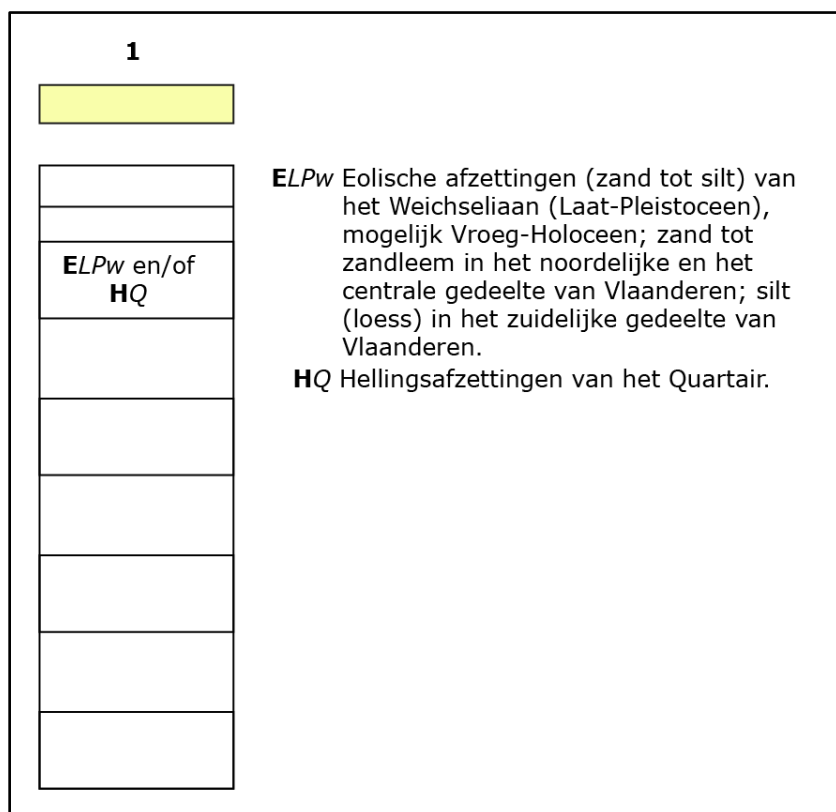
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Tielt, Lid van Egem: grijsgroen zeer fijn zand, kleilagen, zandsteenbanken, glauconiet- en glimmerhoudend. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 1: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (1). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 15 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 17 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁶

De oudst gekende vermelding van Torhout dateert van 683, maar de stad heeft ook een Romeinse voorloper (resten van een Romeins gebouw aangetroffen bij opgravingen in de Sint-Pietersbandenkerk) en er zijn aanwijzingen dat de omgeving van Torhout in de Romeinse periode intensief werd bewoond. Reeds in de 6de eeuw zou er een klooster zijn gesticht in Torhout. De "Vita Arnulfi" vermeldt in 1084 voor het eerst de jaarmarkt in Torhout. Vermoedelijk is deze markttraditie echter ouder, mogelijk dateert ze uit de eerste helft van de 11de eeuw. In 1183-1184 krijgt Torhout stadsrechten toegekend door graaf Filips van den Elzas. In 1085-1095 laat graaf Robrecht de Fries (1029/1032-1093) op Wijnendale een houten burcht bouwen. Het kasteel is bedoeld als residentie voor de graven bij de jaarmarkten van Torhout. Het wordt gekenmerkt door een mottestructuur met opperhof met ringvormige gracht en een uitgebreid neerhof. De burcht blijft in het bezit van de grafelijke familie die er regelmatig verblijft. Graaf Karel de Goede (1083-1127) brengt er een deel van zijn jeugd door. Later wordt het zijn favoriet buitenverblijf. Tot rond 1260 zijn de jaarmarkten van de Champagne de draaischijf van de Europese handel. Vanaf de tweede helft van de 13de eeuw winnen de Vlaamse steden echter aan belang en reizen de agenten van de grote Italiaanse handelshuizen meer en meer naar Vlaanderen af. De grote bloei van de Vlaamse jaarmarkten waar ook Torhout toe behoort valt dan ook samen met de 13de eeuw, gevolgd door de cyclus van de Brabantse jaarmarkten vanaf de 14de eeuw. Vanaf de tweede helft van de 13de eeuw neemt de betekenis van de markten erg snel af door het toenemend belang van het maritiem transport. Torhout verliest dan ook vanaf het derde kwart van de 13de eeuw alle nationaal en internationaal economisch belang.

Het plangebied was steeds gelegen in een landelijke omgeving op ruime afstand van de kern van Torhout, en een verdere beschrijving van de geschiedenis van de stad is weinig relevant. Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen, die vanaf de Ferrariskaart (ca. 1777) betrouwbaar zijn. Kort voordien (rond 1750) werd ten oosten van het plangebied de huidige Roeselaarseweg aangelegd. Op de Ferrariskaart is het plangebied te situeren op landbouwgronden ten oosten van deze straat. Op de Atlas der Buurtwegen is dit ook te zien, wel wordt net ten zuidwesten een molen en enkele bijhorende gebouwen afgebeeld. Dit is de Snepmolen, een houten koren- en oliewindmolen, gelegen ten noorden van de kruising van de Roeselaarseweg en de Snekpestraat, bij de vroegere herberg De Snekpe op het gelijknamige gehucht. De molen werd opgericht in 1836, vermoedelijk werd hij overgebracht van elders (cf. jaartal 1773 op enkele balken). Tijdens/na WO I raakt de molen beschadigd, de molenkast werd in de 1921 overgeplaatst naar Werken. In een dagboek van Kapitein Rudolf Lange van het RIR 236, die o.a. in augustus-september in Lichtervelde was, staat te lezen: "*Exercieren auf Platz an der Swaenbeek, halbwegs Lichtervelde-Thourout bei der Mühle an der route de Thourout*".⁷ Deze molen en bijhorende gebouwen worden op de latere 19de-eeuwse kaarten steeds aangeduid, het plangebied blijft onbebouwd. Op de luchtfoto van 1971 is het terrein in gebruik als landbouwgrond. Ten zuidwesten zijn meerdere (kleine) hoevegebouwen zichtbaar, deze worden later vervangen door de huidige loodsen. Het plangebied blijft steeds onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Afgaande op de

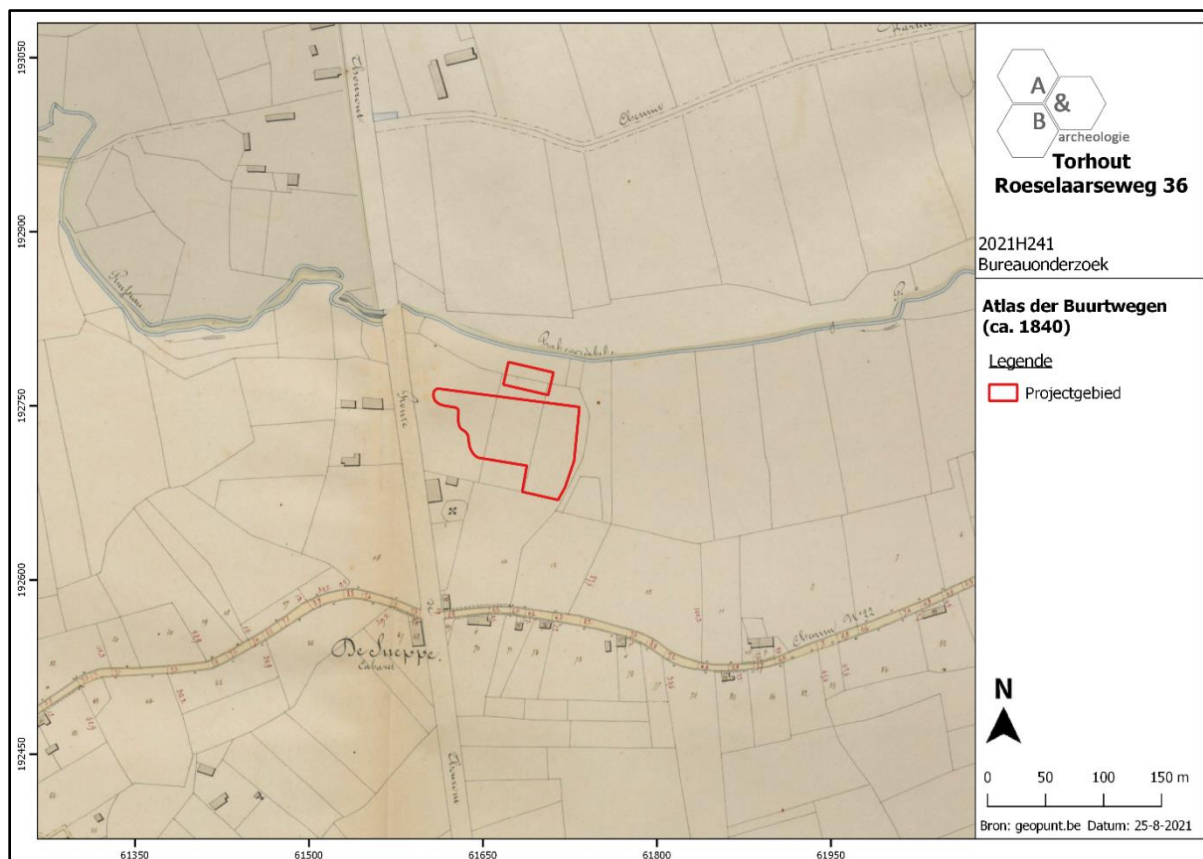
⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14712>

⁷ <https://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?AdvSearch=3523>

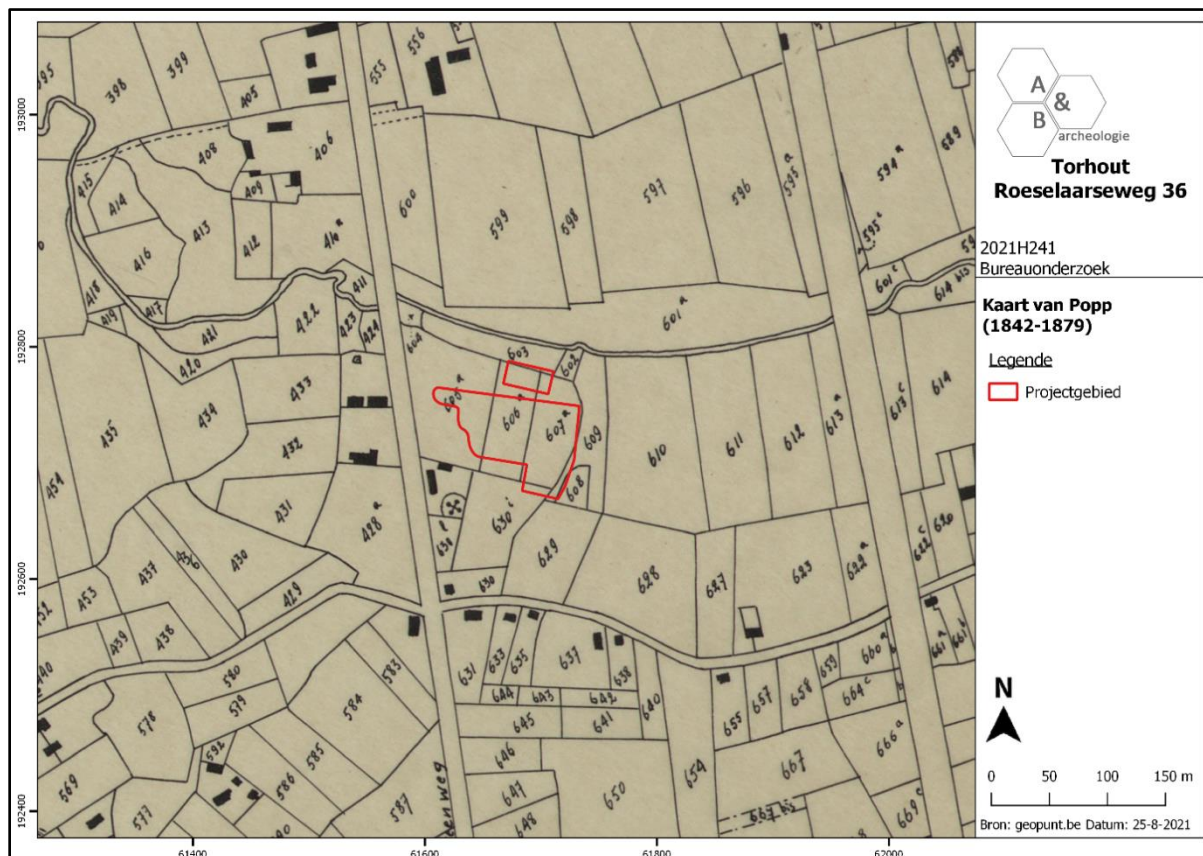
cartografische bronnen was het plangebied dus minstens sinds ca. 1777 in gebruik als landbouwgrond. Grootschalige bodemverstoringen lijken er sindsdien niet te hebben plaatsgevonden.

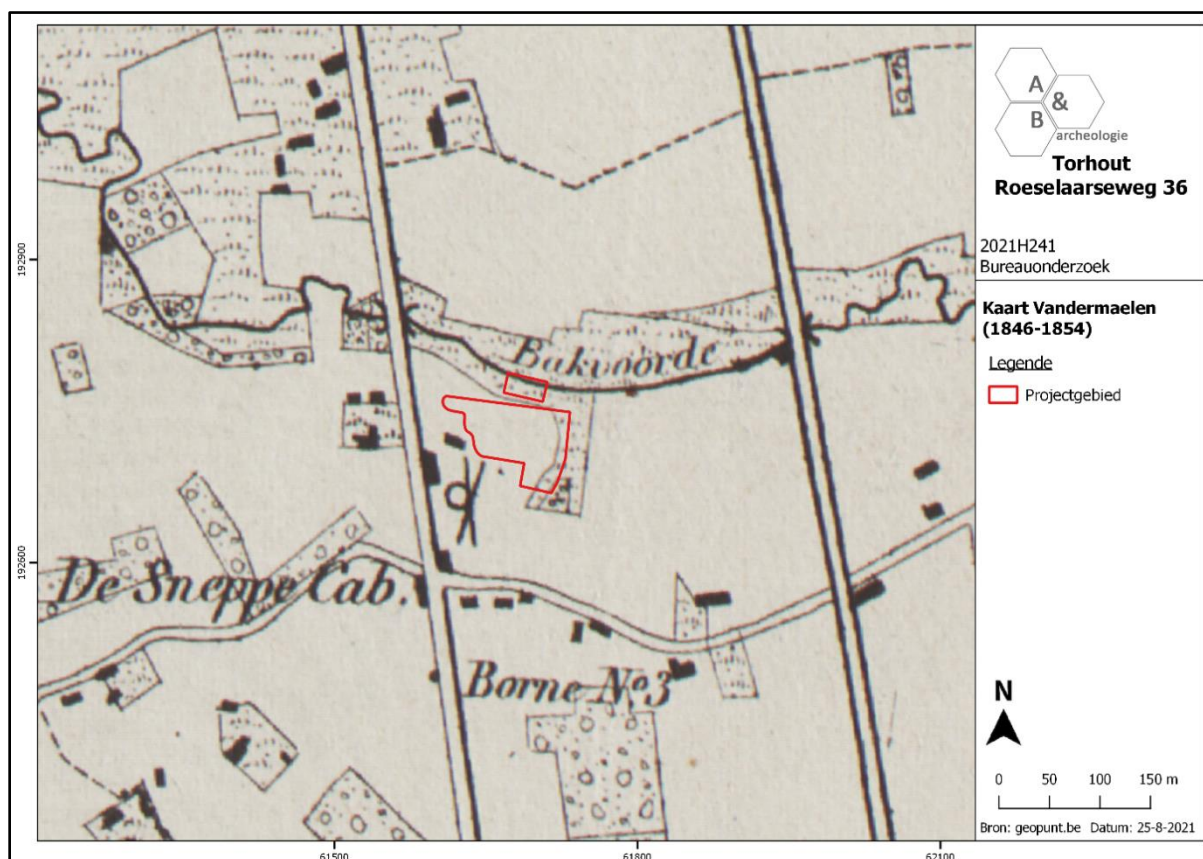
Figuur 18 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).

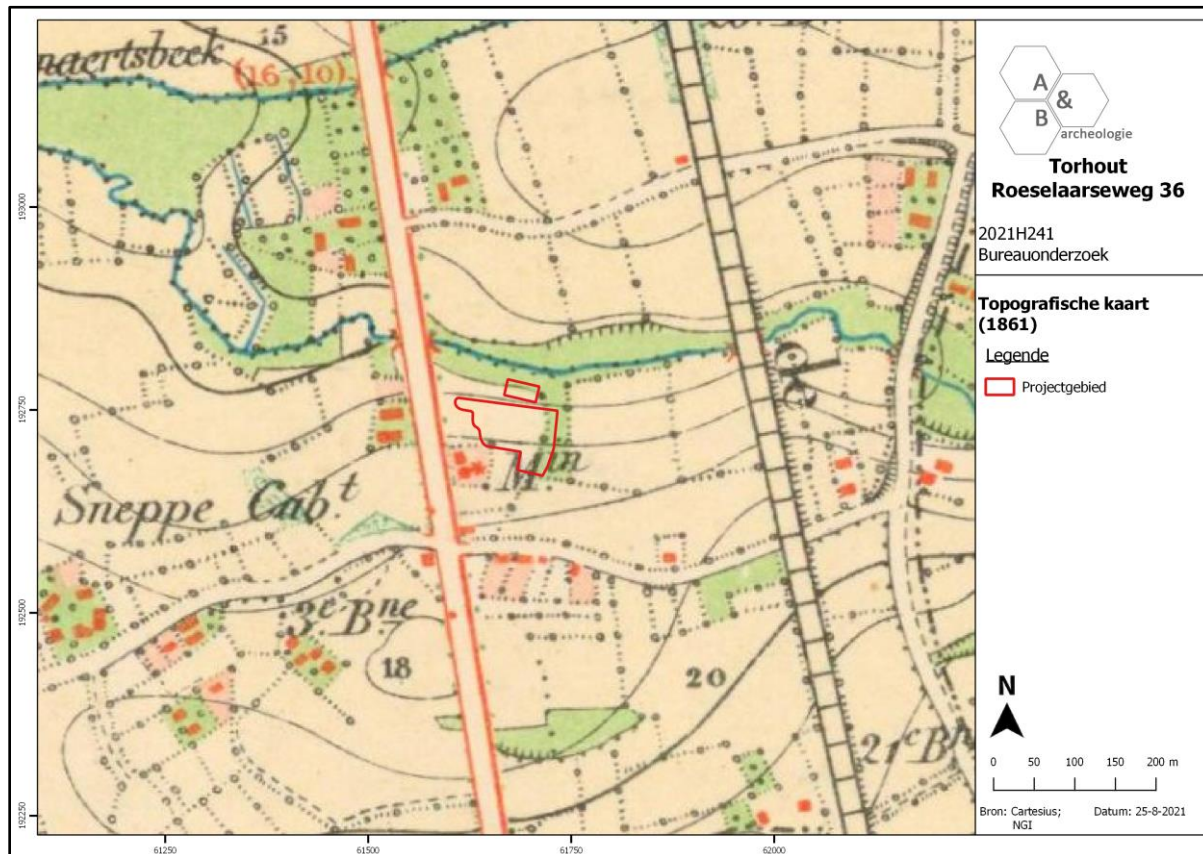
Figuur 19 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

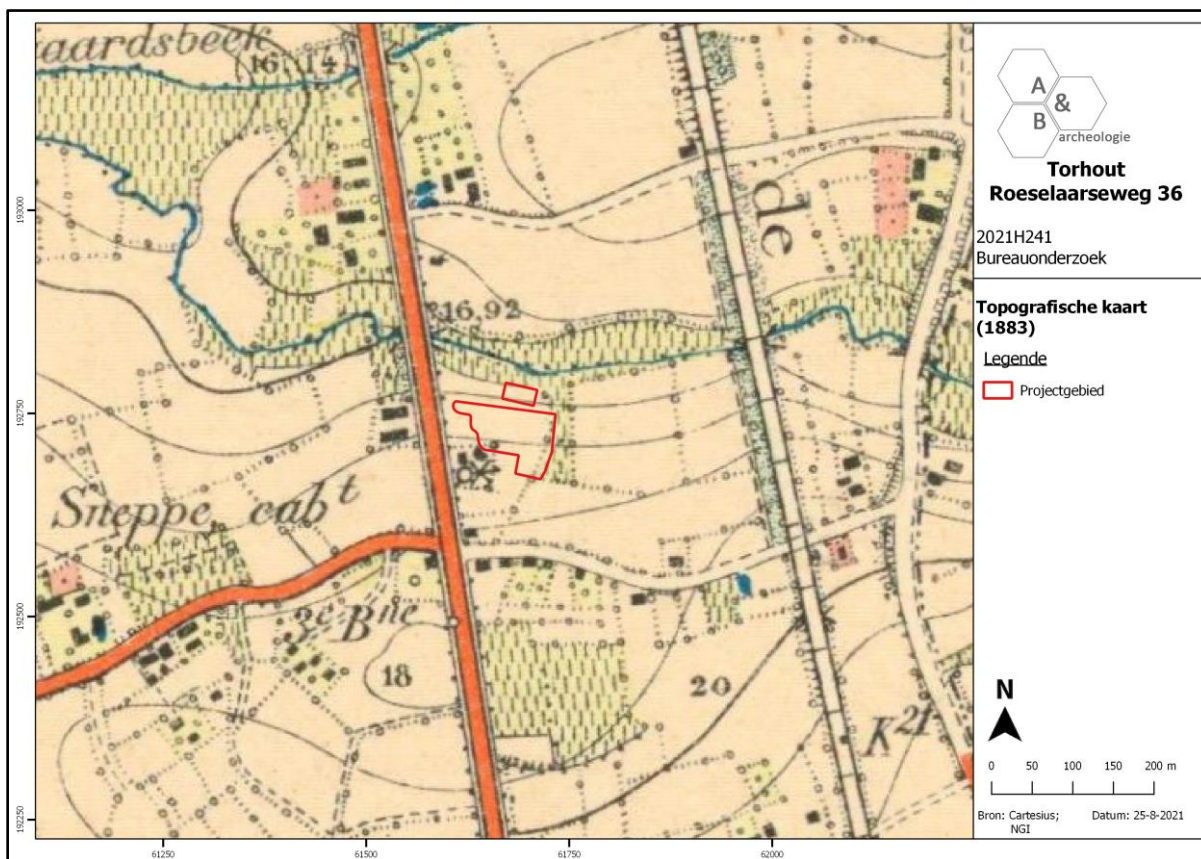
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Popp met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

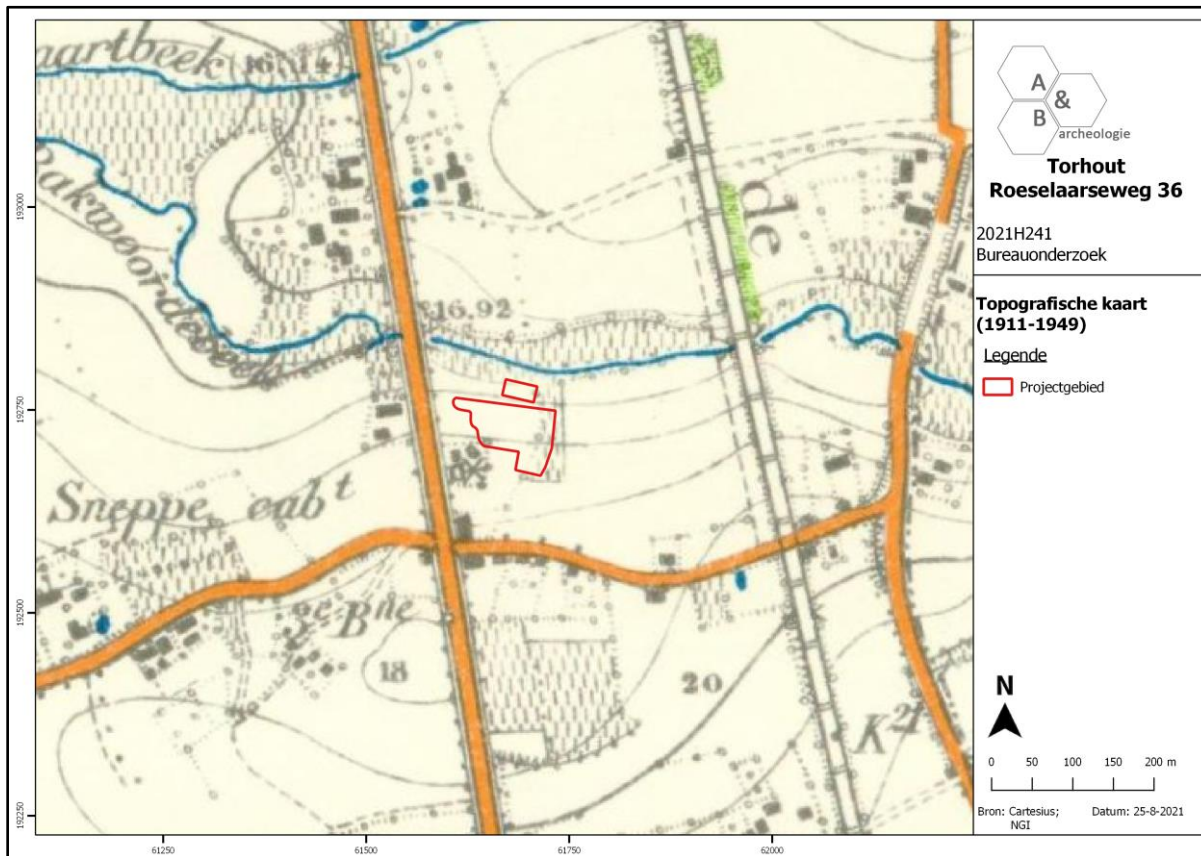
Figuur 21 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

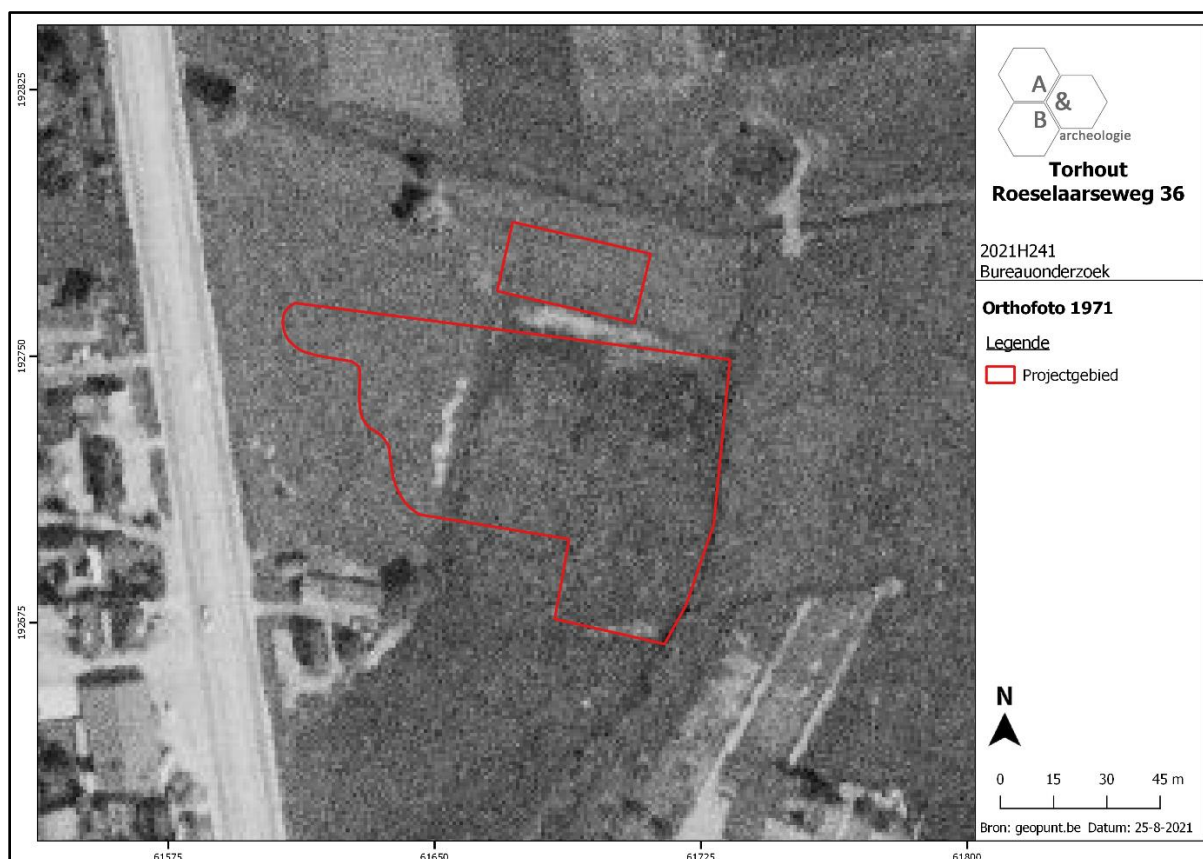
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1861 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

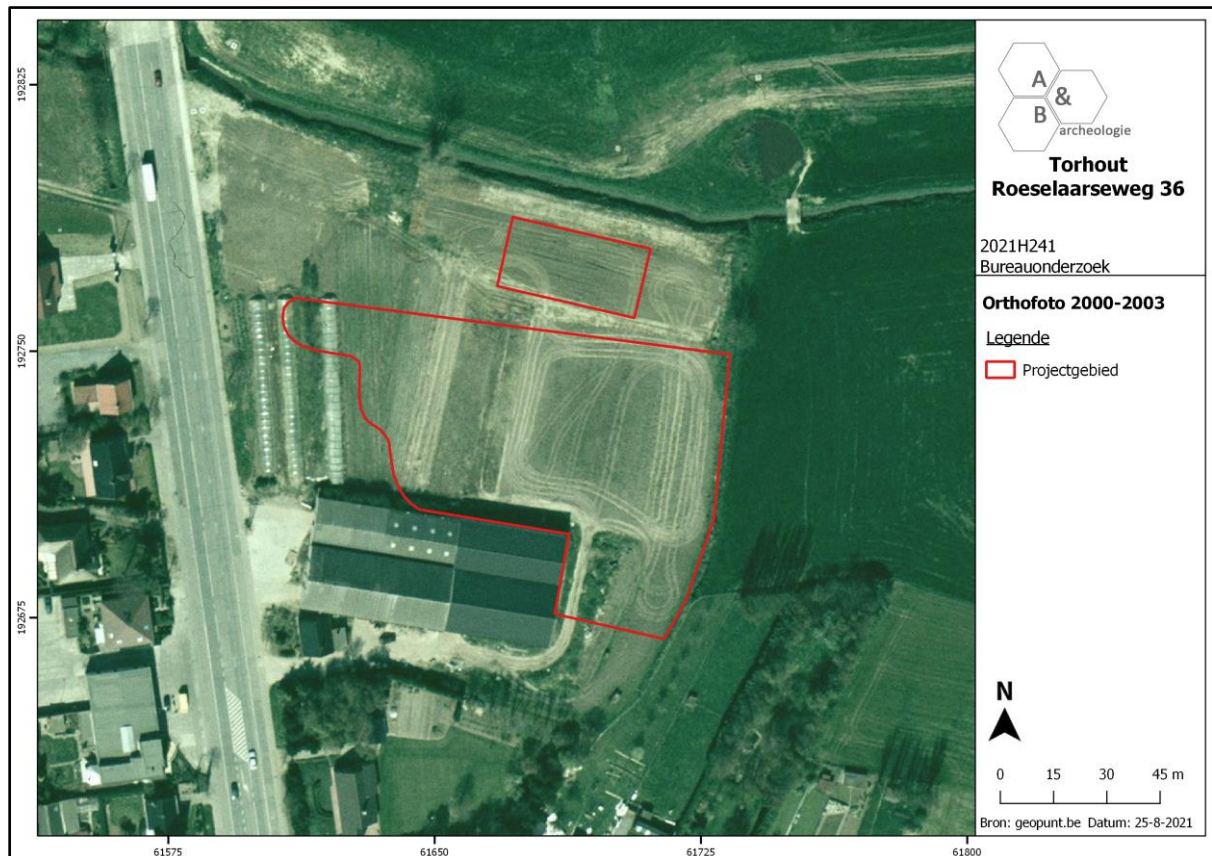
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1911-1949 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

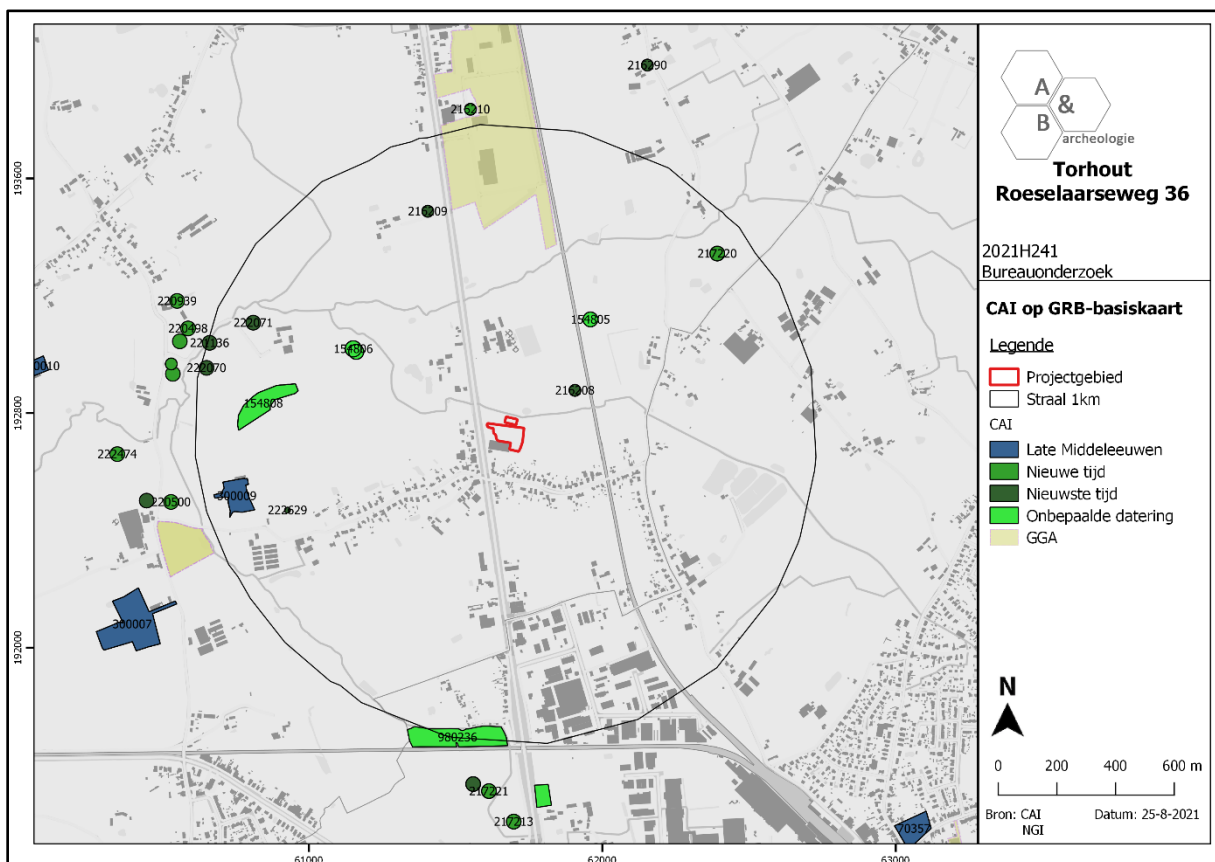
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris zijn er amper gekende sites aangegeven in de buurt van het plangebied. Tot op heden vond er binnen een straal van 1km rond het terrein nog maar 1 gravend archeologisch onderzoek plaat. Ca. 1km ten zuiden werden op CAI Locatie 980236 bij een proefsleuvenonderzoek in 2020 kuilen aangetroffen met een heterogene opvulling vermengd met verbrande leem en houtskool. Archeologische vondsten werden tijdens de aanleg van het vlak en de coupe van kuil niet aangetroffen, waardoor de datering van de kuilen dan ook onduidelijk is. Gezien de vorm, grootte en onderlinge samenhang kunnen de aangetroffen kuilen zonder twijfel in verband gebracht worden met een houtbouw, doch op basis van de aangetroffen kuilen kan het precieze type niet bepaald worden. Indien beide kuilen in verband te brengen zijn met een palenkoppel, dan kan er mogelijk sprake zijn van een O-W-gericht volmiddeleeuws drieschepig woonstalhuis.

De andere gekende sites zijn (nog) niet archeologisch onderzocht:

- CAI Locatie 154805, 154806, 154807, 154808 : aangetroffen via luchtfotografie, circulaire structuren, mogelijk een aanwijzing voor een grafheuvel uit de metaaltijden.
- CAI Locatie 300009: indicator, laatmiddeleeuwse site met walgracht.
- CAI Locaties 216208, 216209, 216210, 217220, 222070, 222071, 221136, 222629 : metaaldetectievondsten uit de nieuwe en nieuwste tijd, waaronder meerdere resten van munitie uit de Wereldoorlogen.

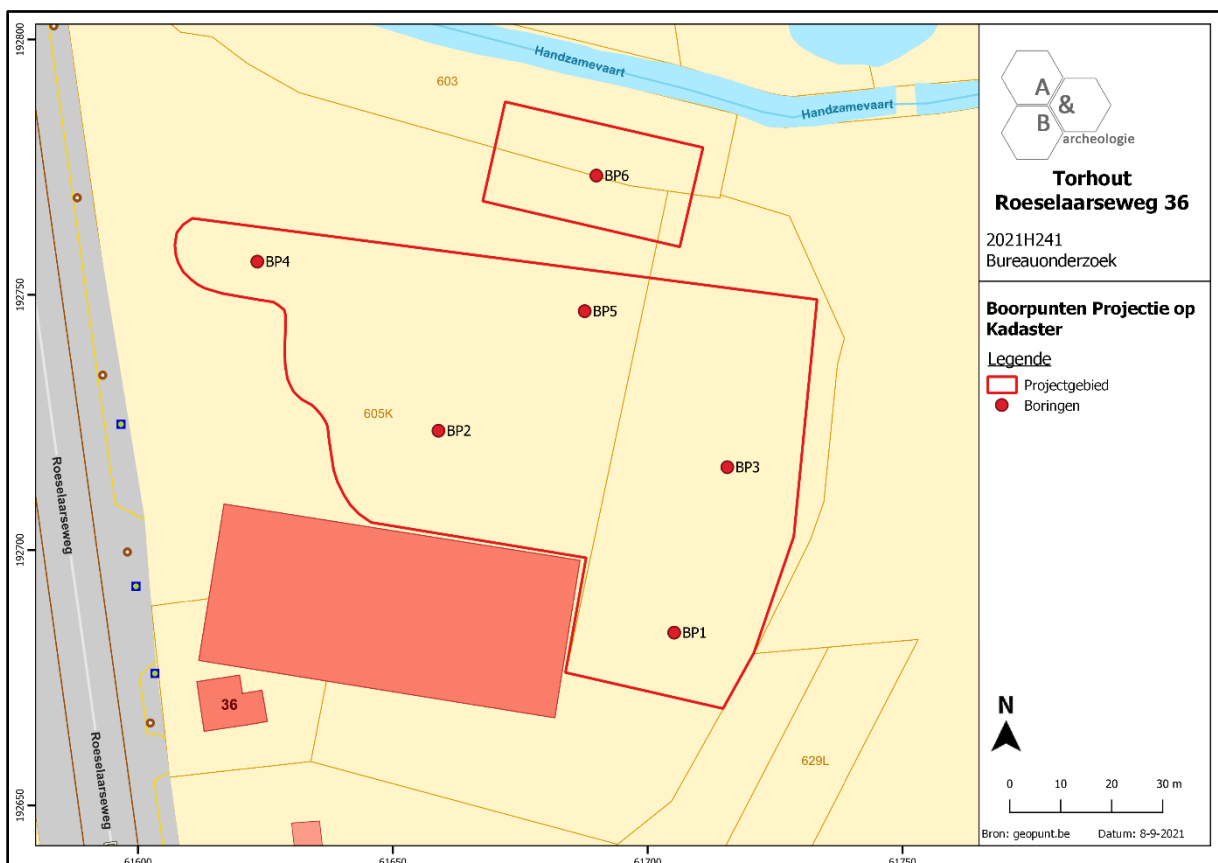
Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be en CAI).

2.6. Controleboringen

Teneinde de dikte van het teelaardepakket na te gaan, werden op het terrein 6 controleboringen uitgevoerd: 5 boringen in de zuidelijke zone en 1 boring in de noordelijke zone.

Boorpunt 1, ter hoogte van het braakliggend gedeelte van de zuidelijke zone, vertoonde een verstoord bodemprofiel. Bij boorpunt 2, centraal tussen de tunnelserres, werd een teelaardepakket van 48cm dik vastgesteld, waaronder zich de C-horizont bevond. Boorpunt 3 vertoonde opnieuw een verstoord bodemprofiel. Bij boorpunten 4 en 5 bevond de C-horizont zich op 75cm diepte, bij boorpunt 4 was de teelaarde sterk verstoord. Boorpunt 6, in de noordelijke zone, bracht een kleiige bodem aan het licht. De bodem aangetroffen bij de andere boringen was zandig.

Algemeen tonen de boringen aan dat het terrein nogal sterk verstoord is, en waar er wel nog een teelaardepakket aanwezig was, is dit minstens 48cm dik.

Figuur 29 Boorpunten aangeduid op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

Figuur 30 Boorpunten aangeduid op de recente luchtfoto (bron: geopunt.be).

Figuur 31 Boorpunt 2.

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied was steeds gelegen in een landelijke omgeving op ruime afstand van de kern van Torhout. Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen, die vanaf de Ferrariskaart (ca. 1777) betrouwbaar zijn. Kort voordien (rond 1750) werd ten oosten van het plangebied de huidige Roeselaarseweg aangelegd. Op de Ferrariskaart is het plangebied te situeren op landbouwgronden ten oosten van deze straat. Op de Atlas der Buurtwegen is dit ook te zien, wel wordt net ten zuidwesten een molen en enkele bijhorende gebouwen afgebeeld. Dit is de Snepmolen, een houten koren- en oliewindmolen, gelegen ten noorden van de kruising van de Roeselaarseweg en de Sneppestraat, bij de vroegere herberg De Sneppe op het gelijknamige gehucht. De molen werd opgericht in 1836, vermoedelijk werd hij overgebracht van elders (cf. jaartal 1773 op enkele balken). Tijdens/na WO I raakt de molen beschadigd, de molenkast werd in de 1921 overgeplaatst naar Werken. Deze molen en bijhorende gebouwen worden op de latere 19de-eeuwse kaarten steeds aangeduid, het plangebied blijft onbebouwd. Op de luchtfoto van 1971 is het terrein in gebruik als landbouwgrond. Ten zuidwesten zijn meerdere (kleine) hoevegebouwen zichtbaar, deze worden later vervangen door de huidige loodsen. Het plangebied blijft steeds onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Afgaande op de cartografische bronnen was het plangebied dus minstens sinds ca. 1777 in gebruik als landbouwgrond. Grootschalige bodemverstoringen lijken er sindsdien niet te hebben plaatsgevonden.

- Het plangebied is te situeren net ten zuiden van de Handzamevaart, die ten oosten van Lichtervelde ontspringt en in Diksmuide in de IJzer stroomt. De omgeving van het plangebied is gelegen op de lagere uitlopers van enkele hogere ruggen die zich verder ten oosten en ten zuiden bevinden. Het terrein bevindt zich op de hogere, droge oever van de Handzamevaart, en helt af van west naar oost en van zuid naar noord. De gronden ten zuidwesten zijn duidelijk hoger gelegen, die ten noorden en oosten lager. Het huidig maaiveldniveau bedraagt +16,60 tot +16,80m TAW in het noordelijke deel, en +18,20m TAW (in het zuidwesten) tot +16,10m TAW (in het noordoosten) in het zuidelijke deel. Bodemkundig kan op het terrein een (matig) droge lemig zandbodem tot droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont verwacht worden.

- Teneinde de dikte van het teelaardepakket na te gaan, werden op het terrein 6 controleboringen uitgevoerd. Algemeen tonen de boringen aan dat het terrein nogal sterk verstoord is, en waar er wel nog een teelaardepakket aanwezig was, is dit minstens 48cm dik. De meeste boringen waren zandig, in het noorden werd een meer kleiige bodem aangetroffen.

- Op de Centrale Archeologische Inventaris zijn er amper gekende sites aangegeven in de buurt van het plangebied. De archeologische verwachting is hierdoor ongekend. Afgaande op de ligging en historische ontwikkeling van het plangebied – op een hellende, droge oever naast een waterloop, op een terrein dat sinds lang in gebruik is als landbouwgrond – is het echter niet onwaarschijnlijk dat er archeologische sites aanwezig kunnen zijn, die een goede bewaring kunnen kennen. Het betreft dat voornamelijk sites met grondsporen. In situ steentijd artefactensites worden niet verwacht, gezien de

oorspronkelijke bodemopbouw niet bewaard is (podzol is afgegraven door eeuwenlange landbouw). De controleboringen tonen enige verstoring aan, maar het is niet duidelijk of deze tot een vernieling van het bodemarchief heeft geleid.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

De geplande werken kaderen voornamelijk in de verbetering van akkergrond. In de kleine noordelijke zone wordt een vijver van 800m² uitgegraven, tot meer dan 3m diep. Deze vijver zal met 2 buizen (vulbuis en overloop, beiden 20cm diameter) in verbinding staan met de Handzamevaart, die zich er net ten noorden van bevindt. De uitgegraven grond wordt gebruikt om de grote zuidelijke zone op te hogen (ca. 20 tot 50cm). Voorafgaand deze ophoging wordt de teelaarde in deze zuidelijke zone afgegraven tot 30cm diep. Deze teelaarde wordt later opnieuw bovenop de ophoging aangebracht, zodat er een vruchtbare toplaag aanwezig blijft. Er vinden dus in beide deelzones bodemverstoringen plaats.

Het plangebied kent een eerder ongekende archeologische verwachting door het gebrek aan onderzoek in de omgeving, maar er zouden wel archeologische sites met grondsporen aanwezig kunnen zijn op het terrein. Deze sites kunnen zich net onder de teelaarde manifesteren. De controleboringen hebben aangetoond dat de teelaarde minstens 48cm dik is. Dit betekent dat het afgraven van een deel van de teelaarde in de zuidelijke zone geen bedreiging vormt voor eventueel aanwezige archeologische sites, deze kunnen in situ bewaard worden. De geplande werken zijn van die aard dat een potentiële site enkel bedreigd wordt ter hoogte van de kleine noordelijke zone waar een vijver van 800m² wordt uitgegraven. Deze oppervlakte is zodanig klein, dat het weinig relevant is om in deze deelzone verder vooronderzoek te adviseren om een landelijke archeologische site – die zich doorgaans over een veel grotere oppervlakte manifesteert – te kunnen vatten. Dus hoewel de mogelijkheid bestaat dat ter hoogte van de vijver een (deel van) een archeologische site wordt verstoord door de werken, wordt een verder vooronderzoek niet geadviseerd.

3.3. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied was steeds gelegen in een landelijke omgeving op ruime afstand van de kern van Torhout. Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen, die vanaf de Ferrariskaart (ca. 1777) betrouwbaar zijn. Kort voordien (rond 1750) werd ten oosten van het plangebied de huidige Roeselaarseweg aangelegd. Op de Ferrariskaart is het plangebied te situeren op landbouwgronden ten oosten van deze straat. Op de Atlas der Buurtwegen is dit ook te zien, wel wordt net ten zuidwesten een molen en enkele bijhorende gebouwen afgebeeld. Dit is de Sneppemolen, een houten koren- en oliewindmolen, gelegen ten noorden van de kruising van de Roeselaarseweg en de Snekpestraat, bij de vroegere herberg De Snekpe op het gelijknamige gehucht. De molen werd opgericht in 1836, vermoedelijk werd hij overgebracht van elders (cf. jaartal 1773 op

enkele balken). Tijdens/na WO I raakt de molen beschadigd, de molenkast werd in de 1921 overgeplaatst naar Werken. Deze molen en bijhorende gebouwen worden op de latere 19de-eeuwse kaarten steeds aangeduid, het plangebied blijft onbebouwd. Op de luchtfoto van 1971 is het terrein in gebruik als landbouwgrond. Ten zuidwesten zijn meerdere (kleine) hoevegebouwen zichtbaar, deze worden later vervangen door de huidige loodsen. Het plangebied blijft steeds onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Afgaande op de cartografische bronnen was het plangebied dus minstens sinds ca. 1777 in gebruik als landbouwgrond. Grootschalige bodemverstoringen lijken er sindsdien niet te hebben plaatsgevonden. Er vond nog geen archeologisch onderzoek plaats op of nabij het terrein.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Teneinde de dikte van het teelaardepakket na te gaan, werden op het terrein 6 controleboringen uitgevoerd. Algemeen tonen de boringen aan dat het terrein nogal sterk verstoord is, en waar er wel nog een teelaardepakket aanwezig was, is dit minstens 48cm dik. Het is niet duidelijk of deze verstoringen tot een vernieling van het bodemarchief heeft geleid

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De geplande werken kaderen voornamelijk in de verbetering van akkergrond. In de kleine noordelijke zone wordt een vijver van 800m² uitgegraven, tot meer dan 3m diep. Deze vijver zal met 2 buizen (vulbuis en overloop, beiden 20cm diameter) in verbinding staan met de Handzamevaart, die zich er net ten noorden van bevindt. De uitgegraven grond wordt gebruikt om de grote zuidelijke zone op te hogen (ca. 20 tot 50cm). Voorafgaand deze ophoging wordt de teelaarde in deze zuidelijke zone afgegraven tot 30cm diep. Deze teelaarde wordt later opnieuw bovenop de ophoging aangebracht, zodat er een vruchtbare toplaag aanwezig blijft. Er vinden dus in beide deelzones bodemverstoringen plaats.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

Afgaande op de ligging en historische ontwikkeling van het plangebied – op een hellende, droge oever naast een waterloop, op een terrein dat sinds lang in gebruik is als landbouwgrond – is het niet onwaarschijnlijk dat er archeologische sites aanwezig kunnen zijn, die een goede bewaring kunnen kennen. Het betreft dat voornamelijk sites met grondsporen. In situ steentijd artefactensites worden niet verwacht, gezien de oorspronkelijke bodemopbouw niet bewaard is (podzol is afgegraven door eeuwenlange landbouw).

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Niet van toepassing, een verder vooronderzoek wordt niet geadviseerd.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Torhout Roeselaarseweg 36 (provincie West-Vlaanderen), gelegen buiten woon- of recreatiegebied en waarbij de totale oppervlakte van de betrokken bodemingrepen 5000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is in gebruik als landbouwgrond en bestaat uit 2 zones: een kleine rechthoekige zone in het noorden (800m², weiland) en een grote onregelmatige zone in het zuiden (6480m²). De zuidelijke zone grenst in het zuidwesten aan een landbouwloods. Op het westelijke deel van deze zone zijn plastic tunnels aanwezig waarin aardbeien worden geteeld; het deel ten oosten van de loods is braakliggend, de rest van deze deelzone is met gras begroeid.

Het plangebied was steeds gelegen in een landelijke omgeving op ruime afstand van de kern van Torhout. Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen, die vanaf de Ferrariskaart (ca. 1777) betrouwbaar zijn. Kort voordien (rond 1750) werd ten oosten van het plangebied de huidige Roeselaarseweg aangelegd. Op de Ferrariskaart is het plangebied te situeren op landbouwgronden ten oosten van deze straat. Op de Atlas der Buurtwegen is dit ook te zien, wel wordt net ten zuidwesten een molen en enkele bijhorende gebouwen afgebeeld. Dit is de Sneppemolen, een houten koren- en oliewindmolen, gelegen ten noorden van de kruising van de Roeselaarseweg en de Snekpestraat, bij de vroegere herberg De Snekpe op het gelijknamige gehucht. De molen werd opgericht in 1836, vermoedelijk werd hij overgebracht van elders (cf. jaartal 1773 op enkele balken). Tijdens/na WO I raakt de molen beschadigd, de molenkast werd in de 1921 overgeplaatst naar Werken. Deze molen en bijhorende gebouwen worden op de latere 19de-eeuwse kaarten steeds aangeduid, het plangebied blijft onbebouwd. Op de luchtfoto van 1971 is het terrein in gebruik als landbouwgrond. Ten zuidwesten zijn meerdere (kleine) hoevegebouwen zichtbaar, deze worden later vervangen door de huidige loodsen. Het plangebied blijft steeds onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Afgaande op de cartografische bronnen was het plangebied dus minstens sinds ca. 1777 in gebruik als landbouwgrond. Grootschalige bodemverstoringen lijken er sindsdien niet te hebben plaatsgevonden.

Het plangebied is te situeren net ten zuiden van de Handzamevaart, die ten oosten van Lichtervelde ontspringt en in Diksmuide in de IJzer stroomt. De omgeving van het plangebied is gelegen op de lagere uitlopers van enkele hogere ruggen die zich verder ten oosten en ten zuiden bevinden. Het terrein bevindt zich op de hogere, droge oever van de Handzamevaart, en helt af van west naar oost en van zuid naar noord. De gronden ten zuidwesten zijn duidelijk hoger gelegen, die ten noorden en oosten lager. Het huidige maaiveldniveau bedraagt +16,60 tot +16,80m TAW in het noordelijke deel, en +18,20m TAW (in het zuidwesten) tot +16,10m TAW (in het noordoosten) in het zuidelijke deel. Bodemkundig kan op het terrein een (matig) droge lemig zandbodem tot droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont verwacht worden.

Teneinde de dikte van het teelaardepakket na te gaan, werden op het terrein 6 controleboringen uitgevoerd. Algemeen tonen de boringen aan dat het terrein nogal sterk verstoord is, en waar er wel

nog een teelaardepakket aanwezig was, is dit minstens 48cm dik. De meeste boringen waren zandig, in het noorden werd een meer kleiige bodem aangetroffen.

Op de Centrale Archeologische Inventaris zijn er amper gekende sites aangegeven in de buurt van het plangebied. De archeologische verwachting is hierdoor ongekend. Afgaande op de ligging en historische ontwikkeling van het plangebied – op een hellende, droge oever naast een waterloop, op een terrein dat sinds lang in gebruik is als landbouwgrond – is het echter niet onwaarschijnlijk dat er archeologische sites aanwezig kunnen zijn, die een goede bewaring kunnen kennen. Het betreft dat voornamelijk sites met grondsporen. In situ steentijd artefactensites worden niet verwacht, gezien de oorspronkelijke bodemopbouw niet bewaard is (podzol is afgegraven door eeuwenlange landbouw). De controleboringen tonen enige verstoring aan, maar het is niet duidelijk of deze tot een vernieling van het bodemarchief heeft geleid.

De geplande werken kaderen voornamelijk in de verbetering van akkergrond. In de kleine noordelijke zone wordt een vijver van 800m² uitgegraven, tot meer dan 3m diep. Deze vijver zal met 2 buizen (vulbuis en overloop, beiden 20cm diameter) in verbinding staan met de Handzamevaart, die zich er net ten noorden van bevindt. De uitgegraven grond wordt gebruikt om de grote zuidelijke zone op te hogen (ca. 20 tot 50cm). Voorafgaand deze ophoging wordt de teelaarde in deze zuidelijke zone afgegraven tot 30cm diep. Deze teelaarde wordt later opnieuw bovenop de ophoging aangebracht, zodat er een vruchtbare toplaag aanwezig blijft. Er vinden dus in beide deelzones bodemverstoringen plaats.

Het plangebied kent een eerder ongekende archeologische verwachting door het gebrek aan onderzoek in de omgeving, maar er zouden wel archeologische sites met grondsporen aanwezig kunnen zijn op het terrein. Deze sites kunnen zich net onder de teelaarde manifesteren. De controleboringen hebben aangetoond dat de teelaarde minstens 48cm dik is. Dit betekent dat het afgraven van een deel van de teelaarde in de zuidelijke zone geen bedreiging vormt voor eventueel aanwezige archeologische sites, deze kunnen in situ bewaard worden. De geplande werken zijn van die aard dat een potentiële site enkel bedreigd wordt ter hoogte van de kleine noordelijke zone waar een vijver van 800m² wordt uitgegraven. Deze oppervlakte is zodanig klein, dat het weinig relevant is om in deze deelzone verder vooronderzoek te adviseren om een landelijke archeologische site – die zich doorgaans over een veel grotere oppervlakte manifesteert – te kunnen vatten. Dus hoewel de mogelijkheid bestaat dat ter hoogte van de vijver een (deel van) een archeologische site wordt verstoord door de werken, wordt een verder vooronderzoek niet geadviseerd.

5. Bibliografie

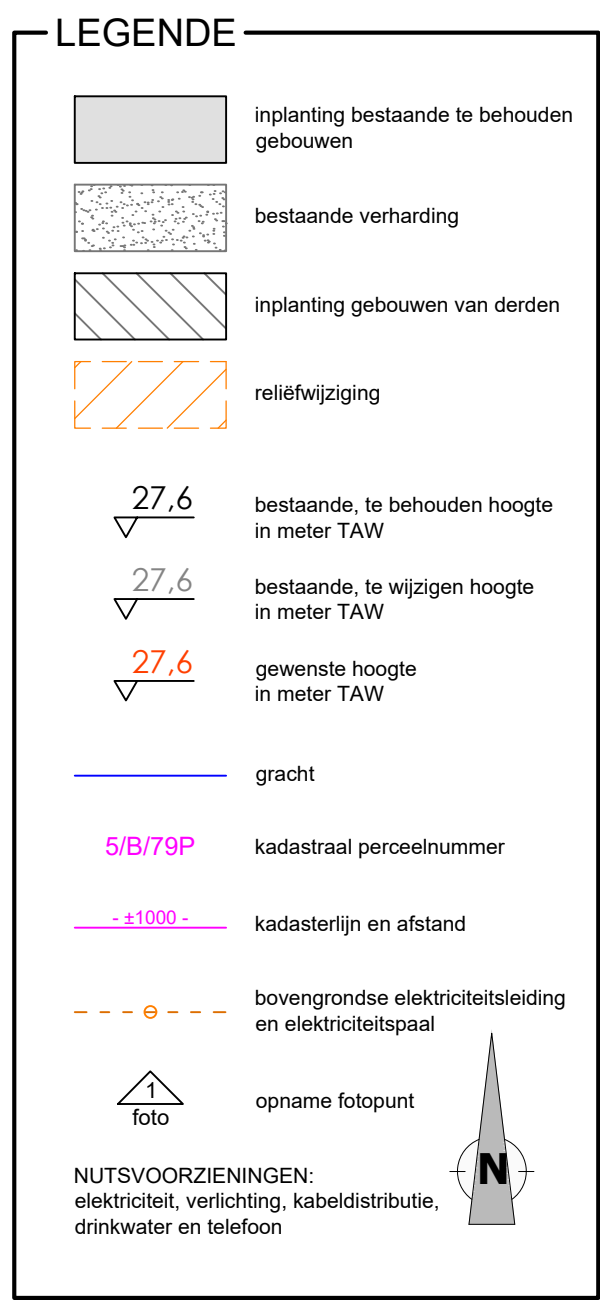
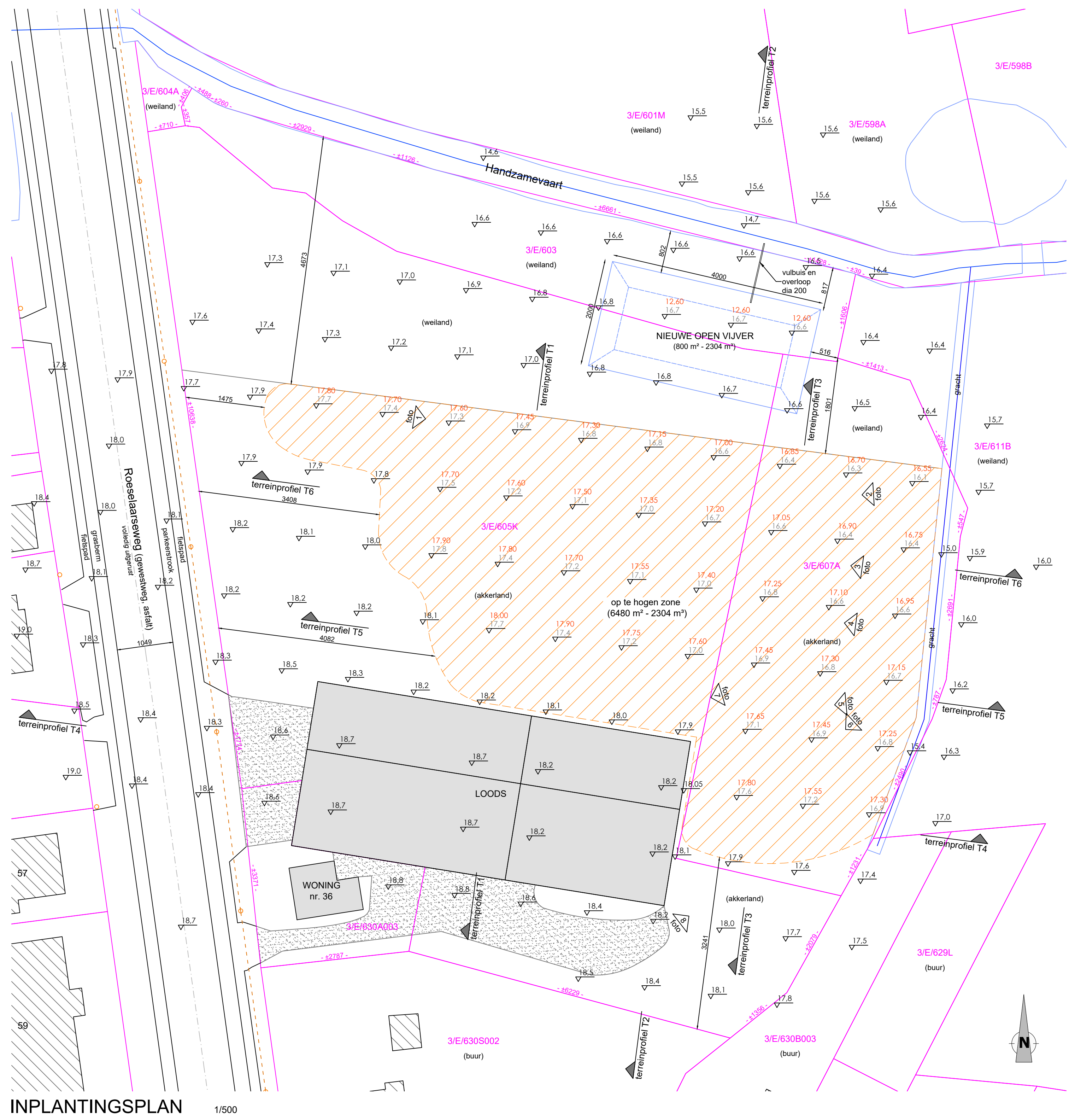
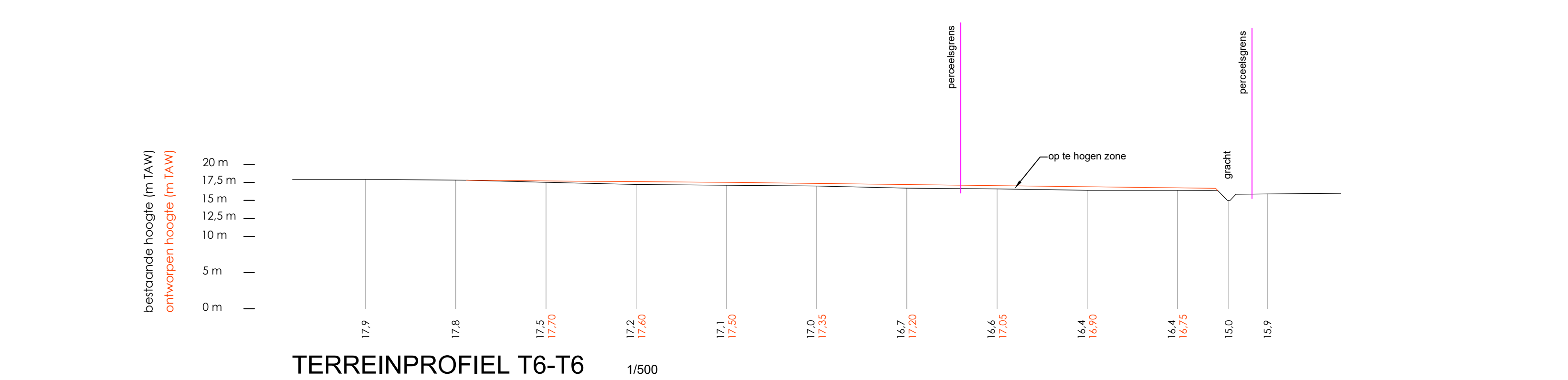
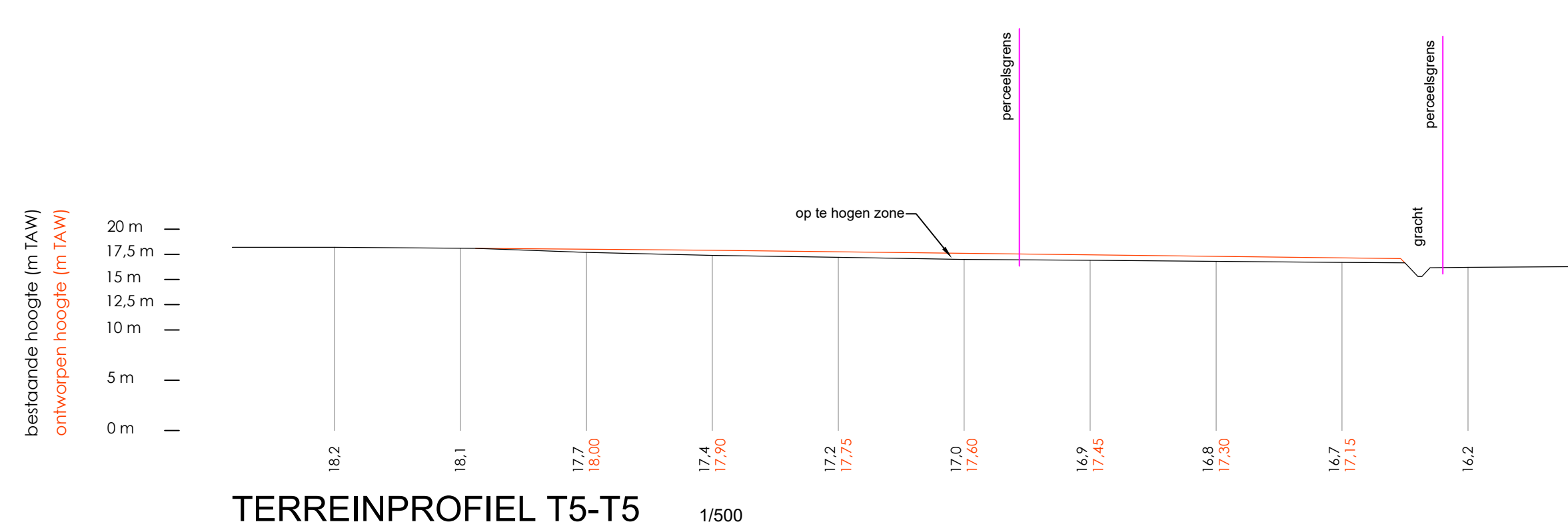
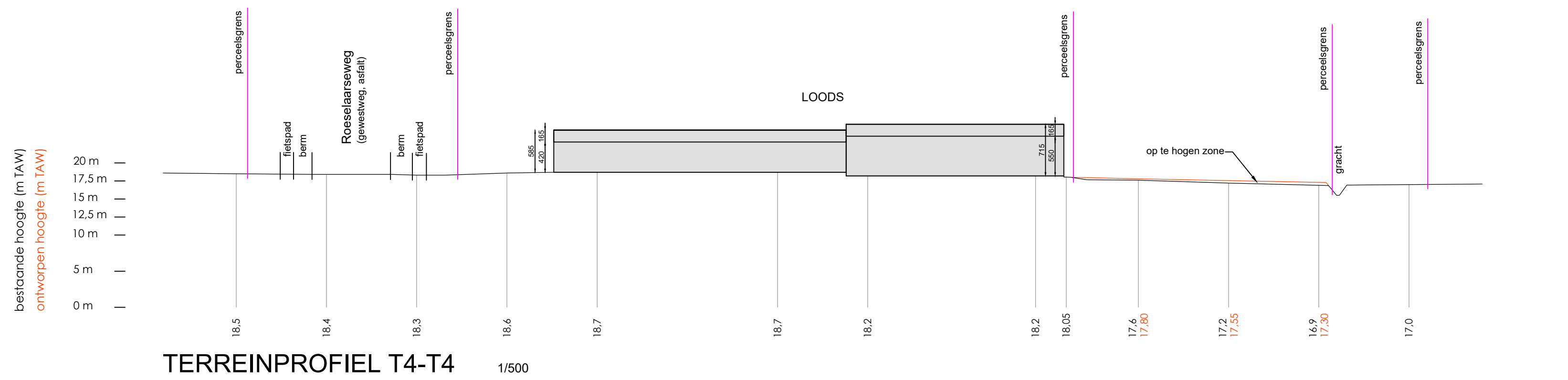
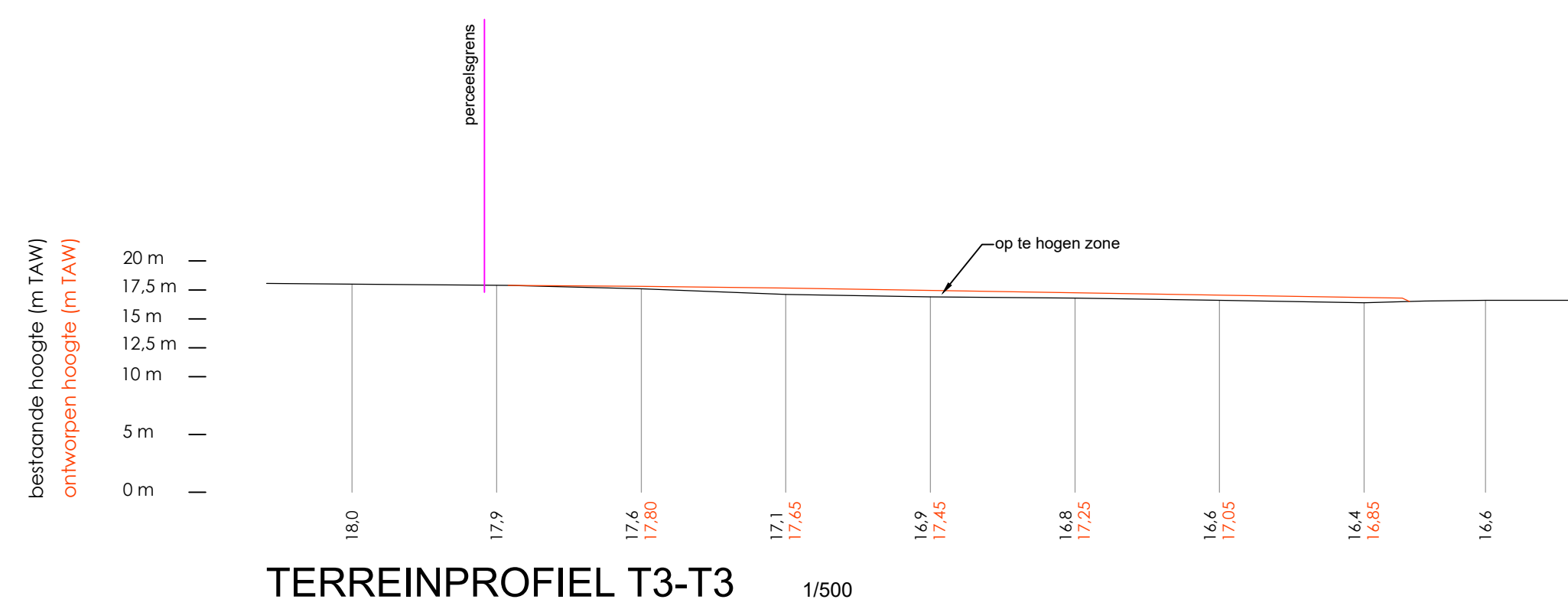
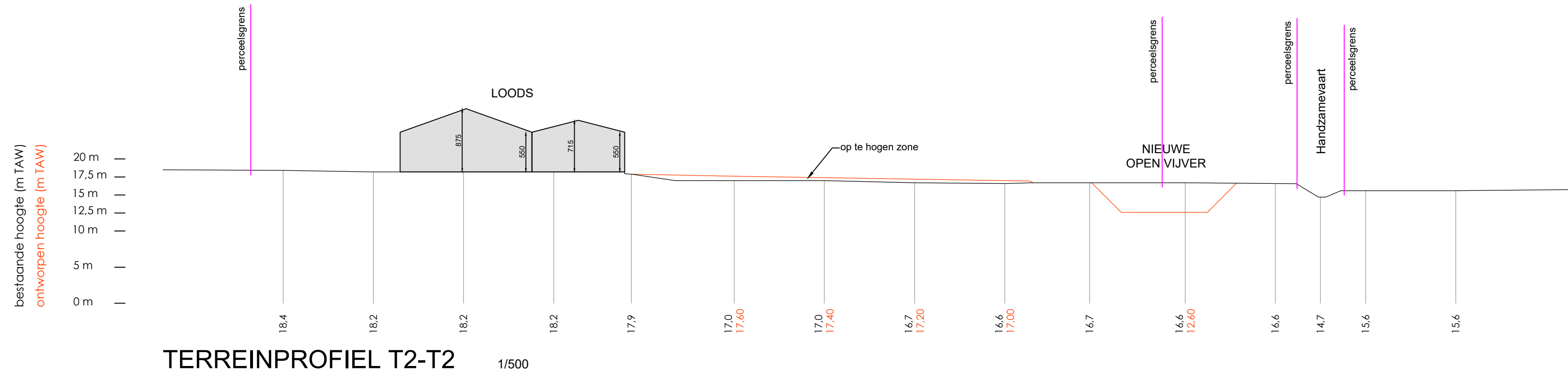
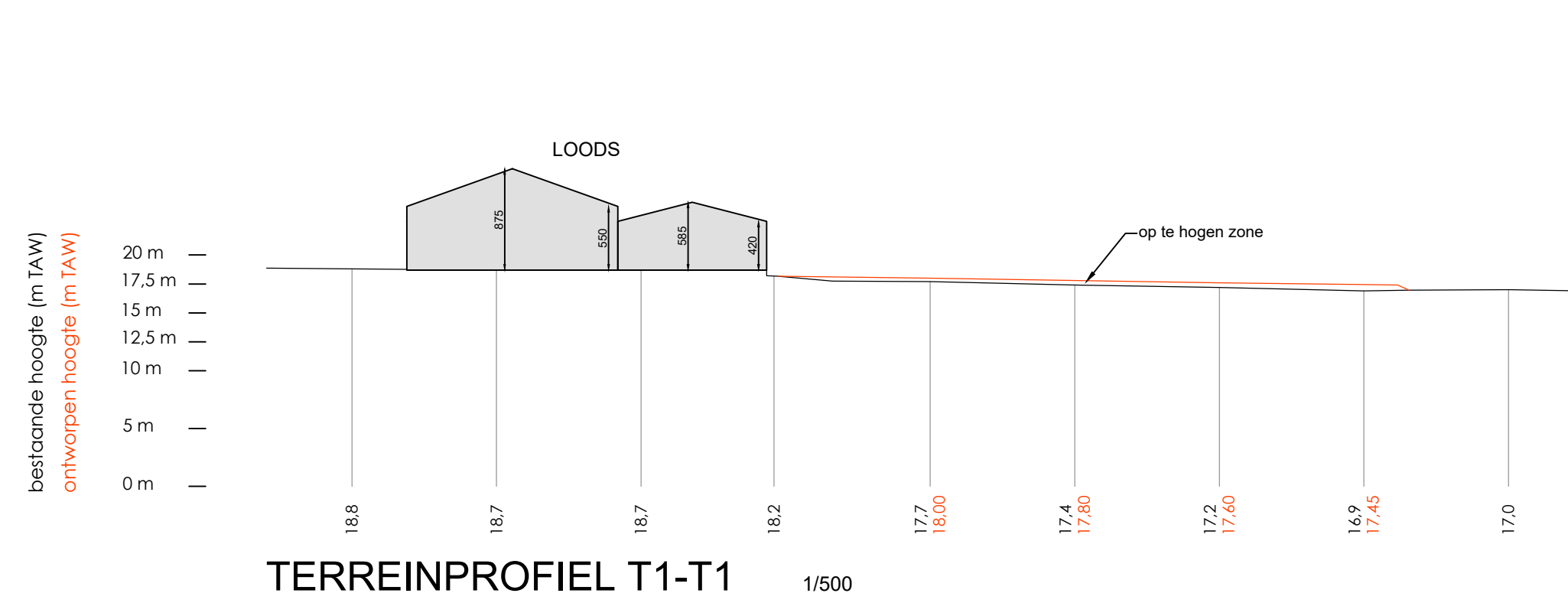
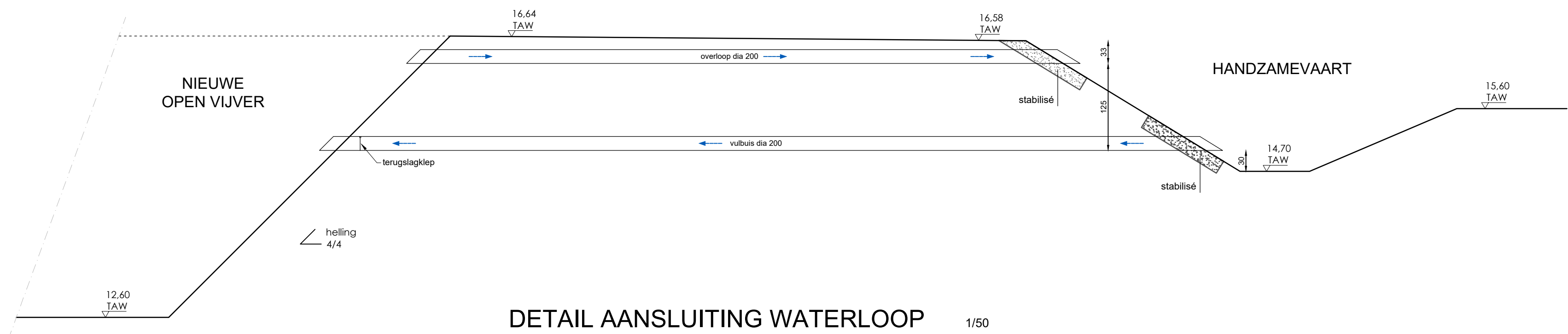
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?AdvSearch=3523>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied (rood) op de luchtfoto van 2020 (bron: geopunt.be).	7
Figuur 2 Beeld vanuit het zuidwesten op het plangebied.	8
Figuur 3 Beeld vanuit het oosten op het plangebied.	8
Figuur 4 Beeld vanuit het noorden op de braakliggende zone naast de loods.	9
Figuur 5 Geplande werken geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).	10
Figuur 6 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).	11
Figuur 7 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	12
Figuur 8 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	13
Figuur 9 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	13
Figuur 10 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	14
Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	15
Figuur 12 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	15
Figuur 13 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	16
Figuur 14 Zicht op de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).	17
Figuur 15 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).	18
Figuur 16 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).	18
Figuur 17 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	19
Figuur 18 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).	21
Figuur 19 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	22
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Popp met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	22
Figuur 21 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	23
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1861 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	23
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	24
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1911-1949 (bron: cartesius.be en NGI).	24
Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).	25
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	25
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	26
Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be en CAI).	27
Figuur 29 Boorpunten aangeduid op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).	28
Figuur 30 Boorpunten aangeduid op de recente luchtfoto (bron: geopunt.be).	29
Figuur 31 Boorpunt 2.	29

Bijlage: Ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

TEKENING IN CM	OVERZICHTSPLAN	DATUM 20/08/2021
ONDERWERP:	Aanleggen open vijver Plaatselijk opheven van landbouwgrond	
OPDRACHTGEVER:	DEHULSTER DRIES Roeselaarseweg 36 8820 Torhout	
LIGGING:	Roeselaarseweg 36 8820 Torhout	
	Afdeling 3, sectie E, nr(s). 603, 605K, 607A, 630A003	
INHOUD:	Inplantingsplan, terreinprofielen, detail	